COLECŢIA ISTORIA PENTRU TOŢI COPIII

Petru Demetru Popescu

ISTORIA ROMÂNILOR PENTRU TOŢI COPIII

Editura CORESI

Web: http://www.virtual-project.eu/
Forum: http://virtual-project.org.es/

ISTORIA PENTRU TOȚI COPIII

Petru Demetru Popescu

ISTORIA ROMÂNILOR

PENTRU TOȚI COPIII

Editura CORESI

„Inima mi se bate când aud rostind numele lui Alexandru cel Bun, lui Ştefan cel Mare, lui Mihai Viteazul; da, domnilor mei! Şi nu mă ruşinez a vă zice că aceşti bărbați pentru mine sunt mai mult decât Alexandru cel Mare, decât Anibal, decât Cesar; aceştia sunt eroii lumei, în loc că cei dintâi sunt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia de la Războieni are mai mare interes decât lupta de la Termopile, şi izbânzile de la Racova şi de la Călugăreni îmi par mai strălucite decât acele de la Maraton şi Salamina, pentru că sunt câştigate de către români!“

MIHAIL KOGĂLNICEANU

ISTORIA – CEA DINTÂI CARTE A UNEI NAŢIUNI

ISTORIA, ÎNVĂŢĂTOAREA VIEŢII

Omenirea a cunoscut în decursul timpului, în sute, mii şi chiar milioane de ani, necontenite schimbări prin care a parcurs, evoluând, distanţele de la trecut la prezent. Popoarele lumii au trăit însă întâmplări din cele mai felurite, adesea tragice: războaie nimicitoare, păci umilitoare, asupriri străine, jafuri şi crime, dar şi eroice lupte pentru dreptate şi libertate. De toate acestea se ocupă disciplina pe care o numim „istorie", ea studiind ceea ce înseamnă de fapt chiar viaţa oamenilor, felul lor de a fi, de a gândi şi a se organiza, obiceiurile şi tradiţiile pe care le au.

Prin faptele ce le săvârşesc, cei care făuresc istoria sunt oamenii. La rândul lor, aceştia învaţă din istorie cum trebuie să trăiască, ceea ce e bine să urmeze şi ceea ce să îndepărteze ca rău şi dăunător vieţii. Istoria este, aşadar, plină de învăţăminte, constituie „cea dintâi carte a unei naţiuni" – cum o socotea marele patriot de la 1848, Nicolae Bălcescu – şi, în acelaşi timp, este învăţătoarea vieţii!

MARILE ADEVĂRURI DIN ŢARA DE LA DUNĂRE ŞI CARPAŢI

La fel este şi istoria patriei noastre. Mai întâi, ea reprezintă prima carte pe care trebuie să o cunoaştem pentru a afla viaţa înaintaşilor noştri aşa cum a fost, cu durerile şi bucuriile ei. Numai istoria românilor, a întâmplărilor de pe pământul în care ne-am născut şi trăim, pe vatra statornică a strămoşilor ne poate învăţa tot rostul vieţii noastre. Această istorie este pentru noi, românii, tulburătoare şi impresionantă. În acest spaţiu geografic de basm s-a făurit un popor a cărui istorie este plină de fapte eroice. Pictori şi scriitori au ilustrat şi evocat cu talent momente importante trăite de strămoşi.

Istoria țării de la Dunăre şi Carpați are câteva trăsături proprii. Mai întâi, faptul că suntem aici dintotdeauna. Noi, românii, suntem urmaşii dacilor lui Decebal şi ai romanilor lui Traian. De la ei am moştenit virtuți alese şi, în primul rând, setea de libertate. Românii au continuat tradițiile strămoşeşti. Basarabii şi Muşatinii, voievozii românilor, au condus oşti neînfricate pentru apărarea dreptului sfânt la viață liberă.

Istoria românilor ne mai învață că poporul nostru n-a râvnit niciodată la bunurile altora, ci doar şi-a apărat cu străşnicie „sărăcia şi nevoile şi neamul". Țara noastră, aşezată, cum se exprima cronicarul Grigore Ureche, „în calea răutăților", a fost în acelaşi timp un zid de apărare a țărilor din apusul Europei în fața invaziilor migratorilor. Întreaga natură s-a înfrățit cu românii la ceas de cumpănă şi de istorie pentru a-i ajuta să învingă. Românii au avut parte de conducători minunați, care au ridicat sabia cu voință şi înțelepciune în lupta pentru libertatea neamului românesc. Şi nu puțin i-a ajutat pe români să triumfe credința în dreptatea cauzei în numele căreia luptau. În aceasta îşi găseşte înțeles şi imnul ce glăsuieşte un alt mare adevăr:

Eroi au fost, eroi sunt încă
Şi-or fi în neamul românesc.

ÎN TRECUTUL ÎNDEPĂRTAT, PE ACESTE MELEAGURI

EPOCA STRĂVECHE

Pământul pe care locuim noi – România de azi, situată aproximativ în centrul continentului Europa – a oferit condiții de trai din vremurile cele mai îndepărtate. Cum arătau însă acei oameni pe care îi numim „primitivi"? Ei erau lipsiți de toate bunurile pe care tot oamenii le vor adăuga în decursul timpului. Numai păsările cunoşteau tainele văzduhului, iar peştii pe cele ale adâncurilor mării; roata încă nu se inventase,

iar uriaşele distanţe erau parcurse cu piciorul. Grupurile umane trebuiau să lupte din greu pentru a supravieţui, să-şi procure cele necesare traiului şi să se apere de animalele sălbatice.

CE NE SPUNE PĂMÂNTUL?

Minunaţii oameni de ştiinţă numiţi arheologi au descoperit în pământ urme de viaţă ale acelor oameni primitivi: unelte, arme, podoabe. Vestigiile ne arată felul cum trăiau, cu ce se ocupau şi adesea chiar ce credinţe aveau. S-a putut dovedi că viaţa la Dunăre şi Carpaţi este străveche, dar mai cu seamă că de atunci ea a curs neîntrerupt, venind spre vremurile noastre. Până nu de mult, cele mai vechi urme descoperite erau cele de pe Valea Dârjovului (jud. Olt) – pietre de râu cioplite la unul dintre capete, şi care aparţinuseră primilor oameni ce au trăit cu 1.000.000 de ani î. Hr. Se pare însă că viaţa este mult mai veche la noi, concluzie trasă în urma unor noi descoperiri.

EPOCA PIETREI

La începutul existenţei lor, oamenii trăiau o viaţă grea şi nesigură. Adunaţi în cete mai mici sau mai mari, umblau din loc în loc pentru a găsi în natură de mâncare: fructe din arbori, rădăcinile unor plante, peşti din apele râurilor, mici animale. Îmbrăcămintea lor era sumară deoarece clima era caldă. Dormeau sub cerul liber, pe terasele râurilor sau adesea în scorburile copacilor. Treptat, răcindu-se clima, au găsit adăpost în peşteri. Dar cel mai mare rol în îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă l-au avut uneltele. Primele unelte au fost din piatră cioplită. De aceea, această epocă se numeşte *Paleolitic,* fiind datată pe teritoriul ţării noastre între 600.000 – 5.500 î. Hr. Uneltele s-au perfecţionat mereu. Acestora li s-au adăugat cele din lemn şi os; erau folosite şi oale din lut, lucrate cu mâna. Din aceste vremuri s-au descoperit urme de locuire la Ripiceni, Cioclovina, Bucureşti şi în alte localităţi.

Bărbaţii organizau vânătoarea de mamuţi, animale foarte mari. Vânătoarea era plină de primejdii. Omul era superior

animalelor nu prin forța fizică, ci prin gândire și inventivitate. Urmau calea mamuților și, când unul dintre ei se răzlețea de turmă, îl speriau cu strigăte și îl goneau spre o groapă anume săpată și acoperită cu crengi înfrunzite. Mamutul cădea în capcană și era ucis cu lovituri de bâte și bolovani. Carnea era consumată la început crudă.

DESCOPERIREA ȘI PRODUCEREA FOCULUI

Focul a jucat un rol covârșitor în viața omului primitiv. El a fost obținut pe cale naturală: fulgerele aprindeau pădurile sau copacii răzleți. Mai întâi, a învățat să-l păstreze, apoi a izbutit să-l producă, fie prin frecarea a două lemne uscate, fie prin scăpărarea a două pietre. Focul a oferit două daruri: lumina și căldura. Apoi, omul se putea apăra mai ușor de animalele sălbatice, care se speriau de foc. Cu vremea, îl va putea folosi și la prepararea hranei. Oasele de animale serveau la confecționarea undițelor (harpoanelor) pentru prins pește.

ALTE PROGRESE

Colectivitățile umane se înmulțesc și se organizează mai bine. Uneltele sunt acum din piatră șlefuită. De aceea, această epocă se numește *Neolitic.* Pe teritoriul țării noastre se întinde între 5.500 – 1.800 î. Hr. Uneltele sunt acum mai ascuțite și mai bune. Pieile și blănurile de animale sunt folosite pentru veșminte. Se inventează arcul și săgeata. Au dispărut animalele gigantice și în peisajul codrului și-au făcut apariția animale mai mici: câinele, porcul, boul, calul etc. Cu ajutorul săgeții, vânatul este mai ușor. Oamenii izbutesc să domesticească unele animale. Devin mai statornici. Se leagă de un anumit pământ, pe care încep să-l cultive, fac agricultură, își construiesc locuințe, folosind piatra și lemnul pentru ridicarea lor. Urme de așezări din aceste timpuri s-au descoperit la București, Cucuteni, Ariușd, Hamangia, Cașolț, Boian, Vădastra și în alte multe localități.

Ceramica de Cucuteni, neolitic

PRIMELE REPREZENTĂRI ARTISTICE

Cu timpul, oamenii acelor vremi au început să-şi exprime credinţele prin imagini ce vădesc un autentic simţ artistic. Crezând în magie, ei reprezentau cât mai real imaginea animalelor rănite, sperând să influenţeze astfel favorabil desfăşurarea ulterioară a vânătorii. Acestea pot fi considerate primele manifestări de artă. Ele au fost descoperite pe pereţii peşterilor (arta rupestră).

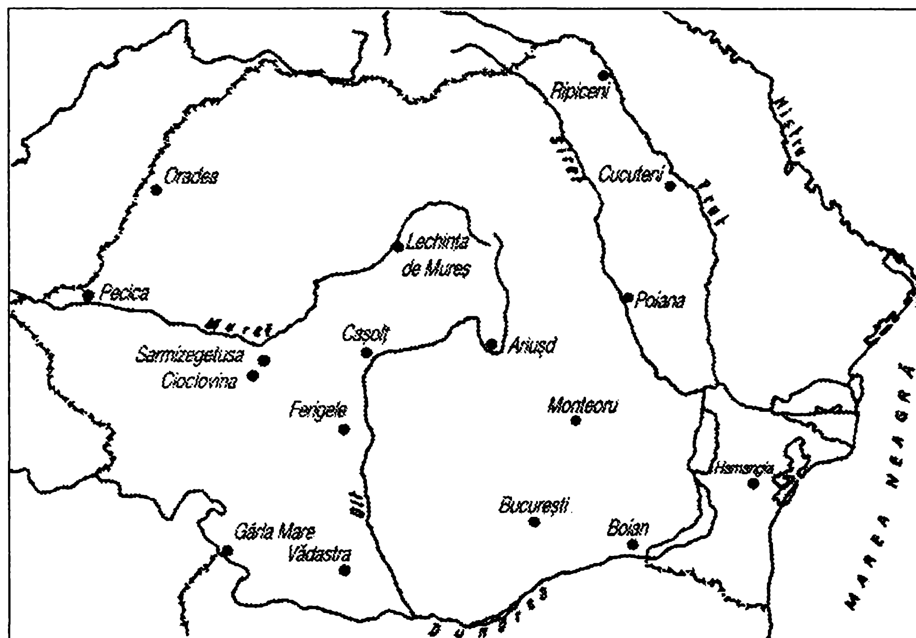
Pe teritoriul României s-au găsit puţine urme de asemenea artă, cum ar fi picturile pe stâncă de la Lăpuş (jud. Sălaj). Probabil vremea a măcinat şi a şters aceste urme. Simţul artistic se dezvăluie şi în împodobirea vaselor din lut cu diferite motive. Se realizează şi statuete. Mărturie a talentului sunt, de pildă, cele două statuete din lut ars, reprezentând un bărbat şi o femeie, descoperite la Hamangia, lângă Cernavodă. Datorită poziţiei sugestive în care este reprezentat bărbatul, arheologii l-au numit „Gânditorul".

EPOCA METALELOR

Oamenii au făcut noi descoperiri. Cea mai importantă a fost confecţionarea uneltelor din metale. Nu le-au părăsit nici pe cele din piatră, lemn şi os. Dar metalul era mai dur şi mai rezistent. Primul metal folosit a fost arama. Mai bun decât aceasta s-a dovedit bronzul.

Aflarea şi folosirea minereurilor de fier au însemnat o adevărată revoluţie. În locul brăzdarului de plug din piatră sau lemn, care se distrugea uşor, au pus brăzdar de fier. Cu ajutorul roţii, olarul produce mai multe vase din lut şi de calitate mai bună.

Din această epocă, ce se cuprinde pe teritoriul României între 1.800 î. Hr. – 106 d. Hr., s-au făcut multe descoperiri arheologice, cele mai cunoscute fiind la Monteoru, Gârla Mare, Pecica, Poiana, Ferigele, Oradea, Lechinţa de Mureş şi altele. Ceramica este bogat ornamentată, iar ceaşca dacică – cea mai caracteristică prezenţă.

Descoperiri arheologice

SFÂRŞITUL EPOCII GENTILICE

Prefacerile se înmulțesc. Oamenii devin tot mai statornici şi mai pricepuți în munca lor. Se organizează în colectivități mari, numite *triburi*. Uneltele s-au perfecționat, produsele sunt tot mai multe şi sunt schimbate între triburi. Încep însă şi războaiele între comunitățile tribale. Unele triburi înving, altele sunt învinse şi supuse. Dispare vechea egalitate ce domnise în vremurile trecute. Unii devin mai bogați decât alții. Epoca gentilică ia sfârşit, oamenii trăitori atunci pe pământul de la Dunăre şi Carpați intrând într-o altă treaptă a istoriei.

DACII – STRĂMOŞII NOŞTRI CEI DINTÂI

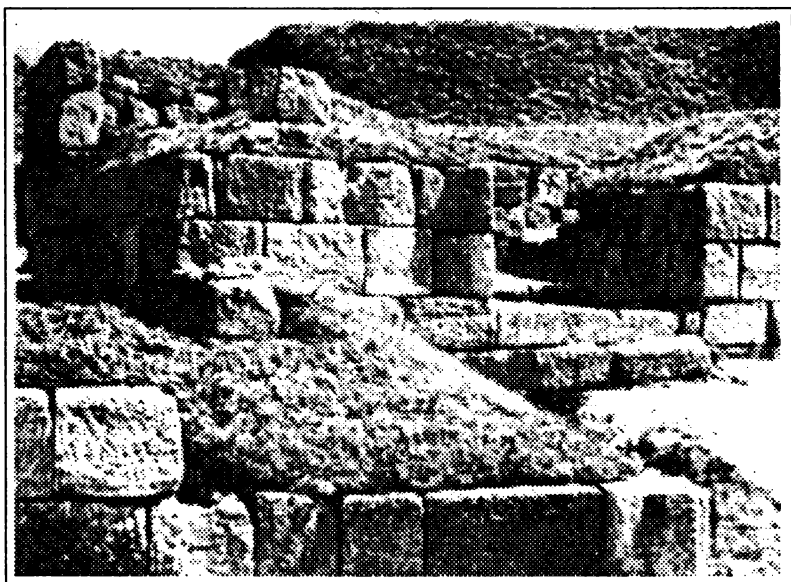
CINE ERAU DACII?

Primul care ne dă ştiri despre daci este istoricul grec Herodot, supranumit „părintele istoriei". Acesta arată că dacii făceau parte din marele neam al tracilor, care era împărțit în numeroase triburi aşezate în întreaga Peninsulă Balcanică. Cei

de la nordul Dunării se numeau geto-daci. Herodot îi pomenește, vorbind în cartea sa despre marea expediție din anul 514 î. Hr. a regelui perșilor, Darius I, împotriva sciților aflați în nordul Mării Negre. Cu acest prilej, geții din Dobrogea nu s-au supus fără luptă, motiv pentru care Herodot îi socotește „cei mai viteji și mai drepți dintre traci". Deși sunt întâlniți în documente sub denumirea de geto-daci, ei sunt în realitate același popor și vorbesc aceeași limbă. Mai târziu, apar sub denumirea de daci.

VIAȚA DE TOATE ZILELE A DACILOR

Dacii erau oameni harnici, pricepuți și, din firea lor, pașnici. Ei se ocupau cu agricultura, creșterea vitelor, pomicultura și grădinăritul, precum și cu cultivarea viței-de-vie. Erau buni meșteșugari. Femeile practicau meșteșugurile casnice, torsul, țesutul și chiar olăria. Bărbații prelucrau metalele, făureau unelte și arme din fier. Apicultura luase o așa de mare răspândire, încât se spunea că, din pricina numărului mare de albine, nu se putea trece Dunărea.

Ruinele cetății de la Blidaru

Nobil dac

Cetățile dacilor erau înconjurate de ziduri din piatră, groase de trei metri. Locuințele oamenilor simpli erau construite din lemn şi împletitură de nuiele, lipită cu lut. Portul lor era asemănător cu cel al țăranilor români de la munte, care sunt moştenitorii direcți ai dacilor: bărbații purtau plete şi barbă, cămăşi lungi şi ițari, iar pe timp de iarnă, cojoace şi glugi.

Numai nobilii, numiți „tarabostes“, purtau căciuli; femeile îşi strângeau părul în coc, de care legau marama; purtau fustă şi cămaşă cu mâneci. Aşa îi vedem reprezentați pe Columna lui Traian.

CREDINȚE ŞI OBICEIURI

Dacii credeau în mai mulți zei, dar soco-teau ca zeu suprem pe Zamolxis, întruchipare subpământeană a vegetației şi a fertilității. Gebeleizis era zeul cerului senin şi al luminii, iar Bendis, zeița lunii şi a pădurilor. Obiceiurile erau legate de credință. Dacii credeau în forța pe care le-o dă pământul pe care s-au născut şi îl apărau până la jertfa de sine, pentru că, atâta timp cât pământul era liber, şi ei erau astfel şi, deci, „nemuritori“. În luptă se dovedeau neînfricați. Când plecau la luptă, sorbeau apă din Dunăre – considerată de ei un râu sfânt, ca şi de aici să prindă putere pentru a învinge. Trăgeau cu săgețile în nori pentru a alunga duhurile rele şi a elibera pe Gebeleizis. Morții erau arşi, iar cenuşa, fie îngropată în pământ, fie în vase numite urne, care apoi se îngropau împreună cu obiecte ce aparținuseră dispărutului.

O CULTURĂ ÎNAINTATĂ

Limba vorbită de daci era izvorâtă parcă din tăria munților şi a pământului. Numele bărbăteşti le transmiteau cu sfințenie urmaşilor. Şi femeile aveau nume frumoase.

Dacii au cunoscut scrisul. La început foloseau alfabetul elen, apoi au trecut la cel latin. Aveau unele cunoştințe ştiințifice din domeniul botanicii, al medicinei şi al astro-

nomiei. Cât priveşte arta, ea se manifesta în diverse feluri: meşteşugarii împodobeau obiectele pe care le foloseau zilnic în gospodărie; vasele de lut, lucrate cu mâna sau la roată, erau pictate cu gust; construcţiile dacilor purtau semnul frumosului şi chiar aşezarea lor în mijlocul naturii dovedea simţ artistic.

DROMIHETE ŞI LISIMAH

Triburile geto-dace aflate în Câmpia Dunării se unesc într-o puternică uniune de triburi pentru a putea apăra pământul străbun de năvala cuceritorilor. Ei aleg drept conducător pe viteazul Dromihete.

Izvoarele istorice vechi ne spun că, învins şi capturat cu familia şi întreaga sa armată, Lisimah a fost condus în cetatea Helis, aflată în câmpia munteană. Aici, Dromihete îl pofteşte la un ospăţ. Masa regelui este aşezată pe covorul luat de geţi ca pradă de război. Lisimah este servit cu mâncăruri alese în vasele de argint ce-i aparţinuseră. Alături, aşezaţi pe paie, la mese obişnuite, geţii mâncau bucate simple, din vase de lemn. În timpul ospăţului, umplând o cupă, Dromihete se adresează lui Lisimah, pe care îl numeşte „tată“, întrebându-l a cui masă i se pare mai bogată. „A macedonenilor, fireşte“, a răspuns Lisimah. „Dacă este aşa, îi spuse Dromihete, de ce ţi-ai lăsat toate ale tale, atât de strălucite, ca să vii în sărăcia noastră?“ Înţelegând învăţătura ce i s-a dat, Lisimah şi-a recunoscut vina de a fi încercat să aducă sub stăpânirea sa un popor viteaz şi înţelept şi a făcut pace pentru totdeauna cu Dromihete, care i-a devenit prieten şi aliat.

Dac înarmat

MARELE REGE BUREBISTA

Cel care izbuteşte să unească, sub conducerea sa, toate triburile daco-getice dinăuntrul şi din afara arcului Carpaţilor şi să întemeieze un stat puternic şi independent a fost Burebista. Se pare însă că nu toate căpeteniile geto-dace s-au supus de bunăvoie şi, atunci, Burebista le-a cucerit.

Pe la anul 82 î. Hr., el se urcă pe tron. Centrul statului său era în munţii Orăştiei, unde zideşte cetăţi de apărare. Armata pe care o formează se ridica la 200.000 luptători. Cu ea izbuteşte să înfrângă rezistenţa populaţiilor vecine şi se face temut chiar pentru romani. În războiul dintre Cezar şi Pompei, Burebista îl susţine pe acesta din urmă. Biruitor, Cezar se pregătea să-l înfrunte pe regele dac, dar, în anul 44 î. Hr., e asasinat şi, în acelaşi an, moare şi Burebista.

Despre acest mare rege, istoricul antic, Strabo, scrie: „Ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, Burebista, bărbat get, l-a înălţat atât de mult prin exerciţii, cumpătare şi ascultare faţă de porunci, încât, în câţiva ani, a făurit un stat puternic şi a supus geţilor cea mai mare parte din populaţiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut şi de romani.“

DECEBAL

După moartea lui Burebista, statul pe care îl întemeiase se mai menţine doar în Transilvania. Aici domnesc, pe rând, câţiva regi, ce se străduiesc să menţină unitatea statului. Cel care izbuteşte să refacă unitatea este Decebal. El îşi începe domnia în anul 87 d. Hr. Conştient de primejdia romană la Dunăre, Decebal continuă să întărească toate cetăţile din munţii Orăştiei, cărora le adaugă altele noi. Capitala sa era la Sarmizegetusa. El întăreşte armata şi îndeamnă pe meşteşugari să făurească arme. Stindardul de luptă al dacilor era

Decebal – relief de pe Columna lui Traian

capul de lup, purtat în vârful unei sulițe şi având o limbă şuierătoare menită să scoată un sunet amenințător, care să-i înspăimânte pe duşmani:

„Decebal, scrie Cassius Dio, era priceput în ale războiului şi iscusit la faptă, ştiind când să năvălească şi când să se retragă la timp, meşter a întinde curse, viteaz în luptă, ştiind a se folosi cu dibăcie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrângere."

RĂZBOAIELE DINTRE DACI ŞI ROMANI

ÎMPĂRATUL TRAIAN ŞI PLANUL CUCERIRII DACIEI

Unul dintre cei mai de seamă împărați romani, prin calitățile pe care le avea şi ca excelent comandant militar, a fost Traian. El începe să domnească la anul 98 d. Hr. Întrucât înaintaşul său, Domițian, mai purtase lupte cu dacii şi nu izbutise să-i înfrângă, el făureşte planul cuceririi Daciei. Prin aceasta, urmărea să mărească hotarele imperiului, să ocupe poziția strategică a Daciei, să exploateze bogățiile acestei țări, transformându-i pe daci din oameni liberi în sclavi.

Împăratul Traian

DESFĂŞURAREA RĂZBOAIELOR

Între daci şi romani s-au purtat două mari războaie: primul în anii 101–102 d. Hr., al doilea în anii 105–106 d. Hr. Ciocniri mărunte au fost multe.

RĂZBOIUL DIN 101–102 d. Hr.

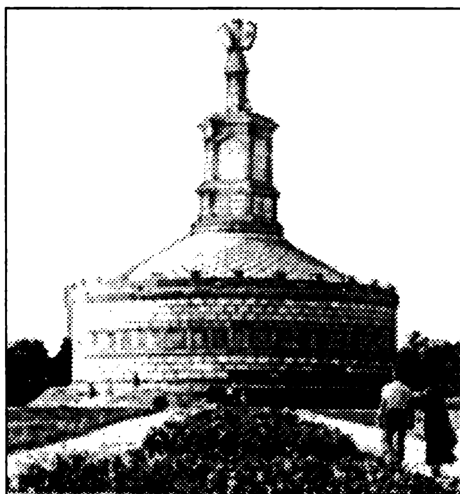
Decebal pregătise țara de apărare. Dusese la adăpost, în munți, femeile, copiii şi bătrânii. Tot timpul hărțuia armatele duşmane ce înaintau, pentru a le împuțina

numărul. Le întindea tot felul de capcane. Dacii luptau cu eroism, dar romanii erau superiori ca număr şi tehnică de luptă. Aveau maşini de război: berbeci, catapulte.

În bătălia de la Tapae, dacii sunt înfrânţi şi romanii ocupă Ţara Haţegului. Iarna îl obligă însă pe Traian să oprească înaintarea. Decebal, care nu se temea de asprimea timpului, împreună cu triburi aliate, trece Dunărea îngheţată şi atacă armatele romane staţionate în Dobrogea. Lupta se dă la Adamclisi. Soldaţii romani au pierderi grele, dar se apără cu îndârjire şi, în cele din urmă, atacul este respins. Pentru a comemora această bătălie, greu câştigată, Traian va construi chiar pe locul unde s-a desfăşurat bătălia, un monument funerar şi un oraş.

În primăvară, romanii reiau înaintarea, ameninţând capitala statului dac. Decebal cere şi obţine pacea. Romanii se instăpânesc pe ţinuturile cucerite.

Dar viteazul rege dac nu se împăca la gândul înfrângerii. El se pregăteşte din nou de luptă, aşa cum de fapt a făcut şi Traian.

Tropaeum Traiani (Adamclisi)

RĂZBOIUL DIN 105–106 d. Hr.

În anul 105 d. Hr., împăratul Traian înaintează cu armatele sale pe mai multe direcţii, spre Sarmizegetusa. Principala armată a trecut Dunărea pe podul de la Drobeta (Turnu Severin), construit în anii de pace, după planurile renumitului arhitect Apollodor din Damasc.

Eroismul dacilor şi al lui Decebal este sublim, dar oştile romane care ajung la Sarmizegetusa sunt covârşitoare. Eroica rezistenţă este înfrântă. Decebal şi o parte dintre căpeteniile

dace fug în munți pentru a pregăti o nouă apărare. Este însă urmărit de către soldații romani. Dându-și seama că va fi capturat, Decebal își curmă viața, pentru a nu cădea viu în mâinile romanilor. Frumoasa țară a Daciei devenea de acum leagănul unui nou popor, care avea să fie cunoscut în istorie pentru statornicia sa pe aceste meleaguri.

TRIUMFUL LUI TRAIAN ŞI DECEBAL

Traian s-a bucurat atât de mult de biruință, încât a poruncit ca la Roma să se înalțe o Columnă, în amintirea luptelor, care să simbolizeze triumful său asupra lui Decebal. Ea este şi actul de naştere a poporului român. 123 de zile au ținut sărbătorile închinate biruinței. Şi totuşi, se poate spune că aceste războaie nu au cunoscut înfrânți. Prin vitejia de care au dat dovadă, atât dacii, cât şi Decebal, au binemeritat slava istoriei. Prin urmările acestei încleştări, triumful va aparține deopotrivă lui Traian şi lui Decebal. Aceasta pentru că, din poporul dac – condus de viteazul Decebal – şi popoarele imperiului – conduse de ilustrul Traian – se va naşte vrednicul popor român.

Acest fapt este cântat în versuri entuziaste de Ioan Nenițescu în poezia celebră „Pui de lei“:

E vița noastră făurită
De doi bărbați cu brațe tari
Şi cu voința oțelită,
Cu minți deştepte, inimi mari.
Şi unu-i Decebal cel harnic,
Iar celălalt Traian cel drept,
Ei pentru vatra lor amarnic
Au dat cu-atâția duşmani piept...

DACIA ROMANĂ

CUM A FOST ORGANIZATĂ DACIA ROMANĂ

În anul 106 d. Hr., Dacia a fost transformată în provincie romană. Dar nu tot teritoriul Daciei lui Decebal, ci numai cea mai mare parte din Transilvania, Banat şi Oltenia, sudul Moldovei şi câmpia munteană. Dobrogea se afla mai dinainte în sistemul de dominaţie al romanilor. În schimb, Maramureşul, Crişana şi nordul Moldovei n-au fost ocupate de romani, ci au continuat să fie locuite de dacii liberi.

Dacia romană a fost organizată ca provincie imperială, adică subordonată direct împăratului, care o conducea printr-un guvernator. Capitala Daciei romane a fost stabilită într-o nouă aşezare, construită din porunca lui Traian, numită Ulpia Traiana Sarmizegetusa, situată nu departe de vechea capitală. Dacia a fost ocupată cu trupe, dată fiind poziţia ei ce trebuia apărată de lumea din afara imperiului.

DACO-ROMANII

Important este a şti care a fost situaţia dacilor în noua provincie romană şi, în general, a oamenilor care au populat-o. Deşi unele teorii au afirmat că toţi dacii au pierit în lupte, mărturiile documentare dovedesc că dacii care au supravieţuit războaielor s-au întors la vetrele lor. Ei au fost nevoiţi să se supună cuceritorilor. Pentru a putea ţine în ascultare pe daci, romanii au adus în Dacia, pe lângă armată, funcţionari, judecători şi colonişti (din toate părţile vastului imperiu), cărora li se dădeau pământuri să le lucreze şi posibilitatea de a se îndeletnici cu meşteşugurile şi comerţul. Aceste măsuri au avut urmări importante, care scot în evidenţă adevărul că stăpânirea romană în Dacia a adus atât binefaceri, cât şi dureri:

a) Romanii au venit în Dacia cu scopul de a exploata bogăţiile acestui pământ;

b) Romanii au fost însă purtătorii unei civilizații înaintate și au contribuit la înflorirea economică a Daciei. O mare dezvoltare au cunoscut producția agricolă și meșteșugărească, negoțul; orașele din Dacia au primit o altă înfățișare prin clădiri noi, asemănătoare celor romane: amfiteatre, monumente, băi publice; s-au construit drumuri noi, pietruite sau pavate, menite să lege provincia Dacia cu restul imperiului, poduri și apeducte;

c) Se încheagă tot mai mult pătura stăpânitoare, formată din funcționari, ofițeri superiori, coloniști bogați ori chiar o parte a nobilimii dace, care s-a supus cuceritorilor și a fost acceptată de aceștia. Totodată, marea masă a populației, în special dacii, își pierde libertatea, fiind transformată în sclavi puși să muncească în folosul cuceritorilor;

d) Cea mai însemnată urmare a fost la nivelul păturii de jos a dacilor și a coloniștilor, care s-au însoțit pentru a lucra pământurile, a practica diverse meșteșuguri sau a participa la lucrările de construcții. Prin această conviețuire s-a format populația daco-romană, ce devine principala producătoare de bunuri, pe care se sprijină societatea din Dacia romană.

CREȘTINISMUL ÎN DACIA

Printre coloniștii romani veniți în Dacia s-au aflat și unii care erau adepții noii credințe. Mărturii arheologice vin să confirme existența lor și continuitatea acestei credințe, în timpul migrațiilor, îndreptățind afirmația că poporul român s-a născut creștin. Printre aceste dovezi se află și o inscripție, o parte dintr-un candelabru din sec. IV e. n., în limba latină, descoperită în biserica de la Biertan (jud. Sibiu), în care se poate citi: „Ego Zenovius votum posui" (Eu, Zenovius, am pus acest dar), având o monogramă a numelui lui Iisus, tipică pentru acel secol.

RETRAGEREA AURELIANĂ

Sclavii și săracii din Dacia, nemulțumiți de situația lor grea, se răsculau adesea și chemau în ajutor și pe dacii liberi. La granițe apărură popoarele migratoare, care urmăreau să

stăpânească teritoriile bogate ale Imperiului roman. Împăratul Aurelian n-a mai putut menține stăpânirea asupra Daciei. De aceea, în anii 271 – 275, a ordonat retragerea din Dacia. S-au retras însă la sud de Dunăre doar stăpânitorii, armata și administrația. Daco-romanii de rând au devenit oameni liberi. Ei au continuat să viețuiască pe aceste meleaguri.

„VIN ŞI HUNII, VIN ŞI GOŢII..."

POPOARELE MIGRATOARE

Cine erau şi de unde veneau? În urma retragerii romane, populația daco-romană a fost supusă unor noi încercări. Pământul dintre Dunăre şi Carpați a fost călcat de pasul cotropitor al unor popoare care, ca şi perşii odinioară, veneau să ceară pământ şi apă. Ele căutau cu lăcomie bogățiile Imperiului roman, aflat acum în mare slăbiciune. Romanii au numit aceste seminții „barbare", adică străine de imperiu şi vorbind limbi diferite de cea latină. Având în vedere că ei se aflau în continuă mişcare (migrație), este potrivit a li se spune „popoare migratoare".

De unde veneau ele? Unele plecaseră dinspre ținuturile de la miazănoapte, de la Marea Baltică şi Marea Nordului, altele, soseau în cete mari dinspre răsărit, din stepele întinse ale Asiei. Porniseră după pradă. Nu le lipseau armele de luptă: spada, sulița, arcul. Pe unde treceau pârjoleau totul. Pe cai iuți mânau căpeteniile şi luptătorii. Căruțele purtau femeile, bătrânii şi copiii, ca şi tot avutul lor. Zile şi nopți mergeau pentru a căuta locuri mai prielnice vieții şi mai bogate. Rămâneau mai mult în locurile unde găseau iarbă bună pentru turmele lor. Aici îşi făceau corturi – care se înălțau lesne şi se desfăceau uşor când erau dornici de plecare. Nu erau legați de pământ, ci urmăreau doar prada. Cât priveşte meşteşugurile, ele nu erau practicate decât în măsura în care le erau strict necesare: şei pentru cai, potcoave. Restul luau de la oamenii harnici şi statornici ai acestor pământuri.

GOȚII, HUNII, GEPIZII, AVARII ȘI SLAVII

Documentele ne vorbesc limpede despre popoarele migratoare care au călcat pământurile străbunilor noştri. O evocare sugestivă ne oferă şi marele nostru poet Mihai Eminescu, în versurile din poezia „Doina“, care glăsuiesc:

Vin şi hunii, vin şi goții,
Vin potop, potop cu toții...

Într-adevăr, au venit potop. Primii au fost *goții* ce făceau parte din triburile germanice. Goții erau cruzi. Au jefuit şi au distrus oraşele, printre care şi portul întemeiat de greci la țărmul Mării Negre, numit Histria. Au trăit de pe urma muncii pământenilor, nu un an, doi, ci peste o sută de ani.

În secolul al IV-lea a migrat spre pământurile noastre un alt neam got – *vizigoții*, de la care ne-a rămas un tezaur vestit – *Cloşca cu puii de aur* – numit şi *tezaurul de la Pietroasa*, descoperit în județul Buzău. După amar de vreme părăsiră aceste ținuturi. Dar nu de bunăvoie, ci împinşi de la spate de huni, în 375.

Hunii veneau din Asia. Erau mongoli. Legea lor era puterea, jefuirea şi semănarea morții. Conduşi de Attila, supranumit de creştini „biciul lui Dumnezeu“, ei încearcă să pună stăpânire pe Europa Apuseană. După moartea lui, marele imperiu pe care izbutise să-l înjghebe se destramă. Alte triburi de pradă îi iau locul.

În câmpia Pannoniei, unde îşi avusese Attila capitala, s-au statornicit *avarii,* tot mongoli.

În ținuturile transilvane au pătruns, în aceeaşi vreme cu avarii, şi *gepizii.* Pe la anul 600, dinspre miazănoapte, de unde veniseră goții, vin şi *slavii.* Aceştia erau mai paşnici şi statornici, dispuşi a cultiva pământul şi a practica diferite meşteşuguri: o parte dintre ei va putea conviețui cu pământenii, ceilalți vor migra spre sud.

DACO-ROMANII ŞI MIGRATORII

Daco-romanii au suferit cumplit de pe urma cotropitorilor. E drept, mulţi luau calea codrului, înfrăţindu-se cu acesta. Nevoia îi aducea din nou la pământuri, pentru a le lucra. Ei dau produse popoarelor migratoare pentru a fi lăsaţi în linişte. Dar, sentimentul libertăţii îi conduce de mai multe ori la luptă îndârjită, de apărare a drepturilor lor fireşti. Ei nu pot fi îngenuncheaţi. Lupta lor triumfa necontenit!

FORMAREA POPORULUI ROMÂN ŞI A LIMBII ROMÂNE

CUM, UNDE ŞI CÂND S-A FORMAT POPORUL ROMÂN?

Formarea poporului român şi a limbii române constituie o însemnată pagină din istoria românilor. Ea ne arată cine suntem, cum a început drumul de la străbuni spre noi.

Unii istorici străini au căutat să schimbe adevărul care nouă ne este atât de scump, pentru a-şi atinge propriile scopuri. Dacii ar fi fost exterminaţi în războaiele cu romanii – spuneau unii – şi românii s-au format ca popor doar din romani. Alţii socoteau, la fel de greşit că, la retragerea aureliană, întreaga suflare a părăsit Dacia, care ar fi rămas astfel pustie.

Noi ştim prea bine că acestea sunt simple închipuiri. Poporul român a luat fiinţă în felul următor: la temelia lui au stat dacii, care au rămas stâncă neclintită aici. Ei s-au înfrăţit cu coloniştii romani, care i-au romanizat. Treptat, rănile războaielor s-au vindecat, ura s-a potolit, a triumfat cel mai înălţător sentiment omenesc, iubirea. Bărbaţii romani s-au căsătorit cu femei dace şi au avut urmaşi demni, care n-au mai fost numai daci sau numai romani. La capătul acestei convieţuiri de 165 de ani, care a continuat şi după retragerea aureliană, s-a născut mândrul popor român de origine latină.

Nu putem da crezare nici celor care spuneau că românii s-au format undeva la sud de Dunăre, unde s-ar fi retras

întreaga populaţie din Dacia şi, s-ar fi întors mai târziu, ca popor român. Documentele ne arată că au fost aici dintotdeauna, din străvechime şi, tot aici, în vatra străbună cuprinsă între Dunăre, Carpaţi şi Mare, se află şi leagănul de zămislire a noului popor. La sfârşitul secolului al Vl-lea şi începutul secolului al VII-lea, la venirea slavilor, românii se formaseră ca popor.

DULCEA LIMBĂ ROMÂNEASCĂ

Limba pe care o vorbim s-a format odată cu poporul. Vechea limbă a dacilor nu s-a pierdut cu totul. Cuvinte de origine dacă din limba română stau şi azi drept mărturie a acestui adevăr: fluviul Dunărea (*Donaris*), râul Mureş (*Maris*), oraşele Turnu Severin (*Drobeta*), Cluj (*Napoca*), atâtea alte nume de ape şi locuri. Şi azi se mai numesc unii Decebal, întru neuitarea marelui rege dac. Alte cuvinte dace în limba română: *vatră, cătun, copac, a răbda, balaur, melc, strună, barză, mistreţ, viezure, brazdă, mânz, brânză, strugure, mazăre, baci, buză, ceafă, prunc, copil, brad.* Dacii înşişi au înţeles că limba latină reprezenta o civilizaţie superioară. De aceea, au îmbrăţişat această limbă. Acesta este motivul pentru care cele mai multe cuvinte din limba română sunt de origine latină: *Traian, Ovidiu, Horaţiu, Cezar, Virgiliu, frate, soră, părinte, om, patrie, ţară, mare, pământ, a ara, a semăna, pâine, pom, bun, frumos, grâu, iarbă, vacă, oaie, nuc, cer, a cânta, cetate, bărbat, fiu, nepot, câmp, albină, viţă, biserică, duminică, Dumnezeu* etc. Limba română are un caracter romanic.

În decursul timpului, daco-romanii şi apoi românii au asimilat şi elemente ale migratorilor. De la aceştia au luat cuvinte, fără ca limba să-şi piardă caracterul ei romanic. De la slavi au luat, de pildă, mai multe cuvinte: *Dan, Vlad, Pârvu, Bogdan, drag, voinic, blajin, Ialomiţa, Dâmboviţa, Bistriţa, vecernie, utrenie, plug* etc.

Limba română s-a dezvoltat şi s-a înfrumuseţat permanent. La început, a fost rostită de popor, cu simplitatea sa, poeţii anonimi fixând-o în minunate forme artistice. Mai apoi, au venit oamenii de cultură şi de talent ca să o cizeleze şi să o

facă dulce ca fagurele de miere. Printre aceştia locul de frunte îl ocupă Luceafărul poeziei româneşti: Mihai Eminescu!

Astfel, George Sion, în poezia sa „Limba românească“, era îndreptățit să spună:

Mult e dulce şi frumoasă
Limba ce-o vorbim,
Altă limbă-armonioasă
Ca ea nu găsim.
Saltă inima-n plăcere
Când o ascultăm,
Şi pe buze aduce miere
Când o cuvântăm...

Întrucât limba română este atât de frumoasă, a nu o vorbi corect, a-i stâlci cuvintele şi a le schimba înțelesul reprezintă o greşeală de neiertat!

A te exprima corect şi literar în limba străbunilor, atât în scris, cât şi prin viu grai, a-i păstra neştirbite alcătuirea şi înțelesurile, ca şi frumusețile ei nebănuite, fără egal în lume, iată o datorie supremă a fiecărui român!

POPORUL ROMÂN ESTE NEMURITOR

Oricâți migratori ne-au călcat ogorul şi oricât de grea a fost lupta de apărare şi rezistență, niciunul n-a izbutit să ne facă a ne pierde ființa şi neamul, nici să ne strămute în alte tărâmuri, nici să ne uităm graiul nostru minunat. Am fost legați prin rădăcini adânci de acest pământ şi nicio furtună nu ne-a putut clinti. Ca un cântec a răsunat în azur graiul cel mai sfânt românesc. Limba română a rămas nepieritoare, poporul român este nemuritor!

O SALBĂ DE MÂNDRE CNEZATE ŞI VOIEVODATE

EVUL MEDIU PE PĂMÂNTUL ROMÂNESC

Odată cu formarea poporului român şi a limbii sale, Epoca Antică lua sfârşit. Se anunţau zorii Evului Mediu, ai unei societăţi noi. Prefacerile care aveau loc îşi găseau izvorul în condiţiile istorice în care erau nevoiţi să trăiască românii sub necontenita ameninţare a migratorilor. Ca să poată trăi, ei trebuiau să lucreze pământurile. Pentru că pământul este o uriaşă sursă de hrană. Românii ştiau acest lucru de la străbunii lor daci şi daco-romani. Şi-au refăcut satele. Ca să reziste, mai multe sate s-au unit formând judeţe şi cnezate. Au ales în fruntea lor bărbaţi destoinici şi netemători, numiţi juzi sau cnezi, care se ocupau de viaţa întregii colectivităţi, judecau pricinile dintre oameni şi, fireşte, pentru a avea linişte să producă, plăteau dări în produse migratorilor. Adesea, multe căpetenii s-au ridicat în fruntea satelor să-i gonească pe cotropitori. Cnezii îşi luau pe lângă ei ajutoare. Aceştia ajung conducători militari, se ocupă cu războaiele, dar mai ales intră în stăpânirea pământurilor. Ei se numesc boieri, nobili (în Transilvania) sau, cu un cuvânt general, feudali. Ţăranii liberi muncesc şi produc. Pentru a-i putea ţine sub ascultare şi a le fixa obligaţii, feudalii îi leagă de pământ şi îi transformă din oameni liberi în *şerbi* sau *iobagi* (în Transilvania). Astfel, va apărea societatea medievală.

ULTIMII MIGRATORI: BULGARII, UNGURII, TĂTARII

Bulgarii erau mongoli. Au pornit din Asia, dar o vreme s-au aşezat pe valea fluviului Volga, de unde le vine şi numele. Trec prin Dobrogea la sud de Dunăre, unde sunt cuprinşi de slavi în masa lor şi, din amestecul bulgarilor cu slavii, se formează poporul slav al bulgarilor.

Ungurii veneau tot din Asia. Ei au trecut prin nordul ţării noastre şi s-au aşezat, la 896, în pusta Pannoniei, unde au

înființat un stat feudal. Ei erau tot mongoli, dar dintr-o altă ramură decât bulgarii.

În secolul al Xl-lea, regii unguri au pătruns în Transilvania cu gândul de a o cotropi. Ei ținteau și spre românii de la sud și răsărit de Carpați. Au mai trecut pe aici, tot cu gânduri rele, *pecenegii, cumanii,* tot mongoli și ei. *„Cum veniră se făcură toți o apă și-un pământ"* spune în mod îndreptățit Mihai Eminescu în „Scrisoarea III". Românii le-au stat împotrivă cu bărbăție și credință în libertate.

Ultimii migratori au fost *tătarii.* Cruzi, ei au jefuit și prădat, au ucis fără milă pe pământeni și au trecut prin pârjol și alte popoare. Marea urgie tătară produsă la mijlocul veacului al XIII-lea s-a terminat însă prin înfrângerea năvălitorilor. Mulți tătari au pierit, alții au vrut să se întoarcă în Asia. Au întemeiat însă, pe cursul inferior al Volgăi, Hoarda de aur, de unde vor continua încă multă vreme expedițiile de jaf.

NEVOIA DE APĂRARE A ROMÂNILOR

Cea mai dreaptă cauză a românilor a fost lupta împotriva celor ce râvneau la țara aceasta. În acest scop, cnezatele se unesc la rândul lor în stătulețe feudale numite voievodate și conduse de voievozi. Lupta românilor devine astfel mai unită și are mai mulți sorți de izbândă!

PUTERNICUL VOIEVODAT ROMÂNESC DIN INIMA ȚĂRII: TRANSILVANIA

LUPTA ROMÂNILOR PENTRU INDEPENDENȚĂ

Frumos și binecuvântat a fost, dintotdeauna, pământul românesc al Transilvaniei! Aici, prin secolul al IX-lea, sunt atestate voievodate puternice conduse de voievozi viteji. Mai târziu, în Țara Crișurilor, este voievod *Menumorut,* care avea ca centru al puterii sale cetatea Biharea (Bihorul); în podișul Transilvaniei, în Țara Someșurilor, se află voievodatul condus de neînfricatul *Gelu Românul,* veghind din cetatea Dăbâca la

libertatea alor săi; la Cuvin, pe râul Mureş, stăpânea vrednicul *Glad,* al cărui voievodat se întindea până la ţărmurile Dunării.

Pe cât de frumoasă şi de bogată, pe atât de râvnită era Transilvania! Pe la sfârşitul secolului al Xl-lea, în vremea voievozilor amintiţi, regii maghiari s-au năpustit cu oştile lor să cucerească pământul Transilvaniei. Dar, nu le-a fost uşor. Menumorut a ridicat primul steagul luptei pentru libertate, ca unul dintre cei care erau la hotarele dinspre pusta Pannoniei, de unde veneau năvălitorii. Epopeea cea mai măreaţă a înscris-o oastea românilor conduşi de Gelu, care ani în şir a ţinut piept celor ce veneau cu gând de cotropire. A căzut ca un erou la datoria sfântă a apărării pământului străbun.

MODUL CUM A FOST ORGANIZAT VOIEVODATUL TRANSILVANIEI

Înfrângând rezistenţa eroică a voievozilor români, regii Ungariei s-au străduit să administreze acest ţinut în favoarea lor, pentru a-l putea stăpâni mai uşor. Cele trei voievodate au fost unite într-unul singur. În frunte era un voievod, numit din rândurile marii nobilimi, subordonat regelui Ungariei. Nobilii unguri au profitat îndeosebi de poziţia lor în cadrul voievodatului şi au pus stăpânire pe pământurile ţăranilor români, pe care i-au transformat în iobagi. Tot pentru a stăpâni mai bine Transilvania şi a-i păzi hotarele de atacurile altor migratori, regalitatea maghiară a colonizat-o cu populaţii de alt neam: secuii, înrudiţi cu ungurii, au fost aşezaţi la început în regiunea Târnavelor, pentru ca apoi să fie mutaţi în părţile de sud-est ale Transilvaniei; saşii, de neam german, aduşi din Saxonia, de unde le vine şi numele, s-au dovedit vrednici a dezvolta oraşe ca Braşov, Sibiu, Bistriţa şi a contribui la înflorirea meşteşugurilor şi a comerţului; Cavalerii Teutoni, tot germani, sunt aşezaţi în Ţara Bârsei în secolul al XIII-lea, însă nu stau acolo decât vreo douăzeci de ani, fiind alungaţi. Dar, oricâte măsuri a luat, regalitatea maghiară n-a putut să distrugă vechea organizare românească. Voievodatul şi-a menţinut în permanenţă autonomia, iar secuii şi saşii au convieţuit cu românii şi tot împreună au luptat pentru libertate.

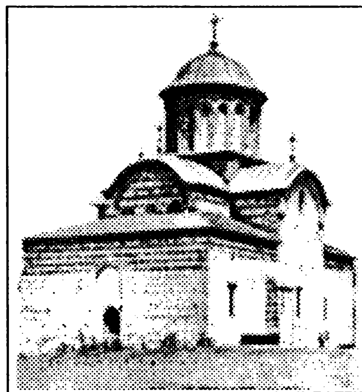
Frumusețea acestui ținut românesc este descrisă de Nicolae Bălcescu în cartea sa *„Românii supt Mihai-Voievod Viteazul“* astfel: „Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de Domnul pre pământ... Un brâu de munți ocolesc, precum zidul o cetate, toată această țară, și dintr-însul, ici-colea, se desfac, întinzându-se până în centrul ei, ca niște valuri proptitoare, mai multe șiruri de dealuri nalte și frumoase... Păduri stufoase, în care ursul se plimbă în voie, ca un domn stăpânitor, umbresc culmea acelor munți... Aci stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer; alături te afunzi într-o mare de grâu și porumb, din care nu se mai vede calul și călărețul.“

BASARAB ÎNTEMEIAZĂ STATUL INDEPENDENT ȚARA ROMÂNEASCĂ

LEGENDARUL NEGRU-VODĂ

La miazăzi de coama Carpaților se întindeau alte plaiuri românești. Regii maghiari pofteau și la acestea. Dar și aici românii se organizaseră în cnezate și voievodate: cnezatele lui *Ioan* și *Farcaș* și voievodatele lui *Litovoi* și *Seneslau.* Litovoi se ridică la lupta de apărare a independenței la 1277. El urmărea să unească toate cnezatele și voievodatele de aici și să întemeieze o țară puternică. Dar cade eroic în luptă, asemenea voievodului Gelu. Legenda povestește despre un anume *Negru-Vodă,* care, auzind despre fărădelegile comise de tătari, vine din Făgăraș cu ceata lui de voinici, îi alungă pe năvălitori și întemeiază o țară nouă.

BASARAB ÎNTEMEIETORUL

Ctitoria lui Basarab I – Sf. Nicolae, Curtea de Argeş

Documentele ne arată că adevăratul întemeietor a fost un voievod din Argeş, pe nume Basarab, fiul lui Tihomir-Vodă şi nepot al lui Seneslau-Vodă. El izbuteşte să unească, sub conducerea sa, toate teritoriile de la sud de Carpaţi.

MAREA BIRUINŢĂ DE LA POSADA DIN 1330

Noul rege al Ungariei, Carol Robert de Anjou, continua planurile de cotropire ale înaintaşilor săi. Basarab, dornic de pace, îi trimite soli cu propuneri avantajoase, dar regele Ungariei le strigă: „Basarab e păstorul oilor mele (adică supus mie) şi îl voi scoate de barbă din ascunzişurile sale". Apoi pătrunde, în septembrie 1330, cu oaste numeroasă pe la Severin, cu gând de a ocupa ţara românilor. Basarab nu se înspăimântă şi pregăteşte apărarea: femeile şi copiii sunt trimişi la adăpost în munţi, aşa cum făceau şi dacii odinioară; se dă foc la grâne; sunt secate sau otrăvite fântânile, pentru a înfometa şi înseta pe cotropitori; armatele duşmane sunt hărţuite mereu şi atrase spre un defileu îngust numit Posada. Armata lui Carol Robert, care rătăcise printr-un ţinut pe care nu-l cunoştea, este prinsă în acest loc. De sus, de pe crestele munţilor, aşa cum vedem în *Cronica pictată de la Viena,* oastea lui Basarab, formată mai mult din ţărani, prăvale bolovani şi trunchiuri de copaci peste cotropitori. Bătălia a ţinut trei zile şi se încheie cu o mare biruinţă a românilor. Chiar Carol Robert era să-şi piardă viaţa, dacă nu-l salva un slujitor credincios, care a schimbat hainele sale cu ale regelui.

Iată cum povesteşte *Cronica* sfârşitul acestei bătălii:

„Şi românii au dus mulţi prinşi cu sine, atât răniţi, cât şi nevătămaţi, şi au luat foarte multe arme şi hainele celor căzuţi. Iar regele şi-a schimbat însemnele armelor sale, cu care a îmbrăcat pe Desev, fiul lui Dionisie, pe care, crezându-l a fi

însuşi regele, românii cu cruzime l-au omorât. Şi regele abia a scăpat cu câţiva inşi."

STATUL INDEPENDENT ŢARA ROMÂNEASCĂ SUB URMAŞII LUI BASARAB I

Biruinţa de la Posada a consfinţit independenţa statului Ţara Românească. Basarab I este întemeietorul statului şi al dinastiei care îi poartă numele – Basarabii. Urmaşii săi au fost domnitori vrednici, care i-au continuat fapta, luptând pentru întărirea ţării şi a independenţei sale. Aşa au fost fiul său, *Nicolae Alexandru*, şi nepoţii săi, *Vladislav-Vlaicu* şi *Radu I.*

BOGDAN I ÎNTEMEIAZĂ STATUL INDEPENDENT ROMÂNESC MOLDOVA

VREMEA NĂVĂLIRII TĂTARILOR

Plaiurile Moldovei s-au aflat mai departe de ameninţarea expansiunii maghiare. În schimb, au fost în calea marii năvăliri a tătarilor din anul 1241. Sălbatică şi sângeroasă a fost această năvălire! Pământul pârjolit, oamenii ucişi sau duşi în robie, dacă nu reuşeau să-şi afle scăparea în codri. Numai unirea şi lupta împotriva năvălitorilor îi puteau salva. Şi astfel, românii au format cnezate şi voievodate, au organizat armate şi au luptat vitejeşte.

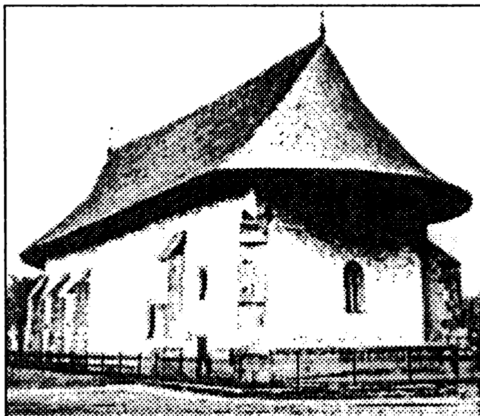
DIN MARAMUREŞ SE RIDICĂ DRAGOŞ

Dar iată că tătarii nu se mulţumeau numai cu pământul Moldovei sau al Ţării Româneşti. După ce au jefuit şi pârjolit totul în cale, au trecut mai departe, pentru a ameninţa libertatea altor meleaguri. Ajunseră şi în Ungaria şi îl înfrânseră pe regele Ludovic, urmaşul lui Carol Robert. Acesta puse pe picior de luptă multe oşti împotriva tătarilor, mobilizând şi români din Transilvania. Pe atunci, în miazănoapte, în

ținuturile Maramureșului, trăia un voievod român vrednic și viteaz, numit Dragoș. Legenda îi păstrează amintirea, ca și în cazul lui Negru-Vodă, ca unul care a coborât cu cetele de luptători înspre Moldova pentru a-i învinge pe tătari. Legenda mai spune că Dragoș pornise la vânătoare prin codrii Moldovei, pentru a omorî bourul cel fioros. Dragoș izbutește să răpună fiara, dar cățelușa lui credincioasă, pe nume Molda, se îneacă în râul care de atunci se va numi Moldova. De fapt, legenda atestă că Dragoș izbutește să-i înfrângă pe tătari și să formeze aici un stat. Totuși, Dragoș a rămas sub ascultarea regelui Ludovic și, de aceea, nu el este de fapt întemeietorul Moldovei.

BOGDAN ÎNTEMEIETORUL

În anul 1359, un alt voievod maramureșean, pe nume Bogdan, coboară cu cetele de maramureșeni înspre Moldova. El socotește că regele Ungariei nu are niciun drept să se amestece în treburile românilor. Găsește și în Moldova frați dornici a scutura stăpânirea maghiară. Bogdan îl alungă de pe tron pe urmașul lui Dragoș, Balc, și întemeiază statul românesc independent Moldova.

Ctitoria lui Bogdan I – Sf. Nicolae, Rădăuți

VREDNICII URMAȘI

Ca și în cazul Țării Românești, urmașii lui Bogdan s-au dovedit vrednici a conduce și înflori Moldova și, mai cu seamă, a-i păstra independența. Așa au fost fiii Margaretei Mușata – nepoți ai lui Bogdan-Vodă: *Petru, Roman* și *Ștefan Mușat*, după care dinastia românească a Moldovei se va numi Mușatină, sau a Mușatinilor.

ÎNVĂŢĂMINTE ALE ISTORIEI

Unindu-se, românii au învins pe duşmani, sub conducerea lui Basarab, ca şi a lui Bogdan. Totuşi, în loc de una singură, se constituiseră trei mari ţări româneşti. Străinii ne-au vrut mereu dezbinaţi şi slabi. În zadar, însă! Animaţi de aceleaşi idealuri, românii au luptat neîncetat, secole de-a rândul, pentru refacerea unităţii din timpul lui Decebal şi constituirea unei singure Românii în hotarele strămoşeşti, liberă şi puternică!

MIRCEA CEL BĂTRÂN - LUCEAFĂRUL BASARABILOR

HOTARELE ŢĂRII

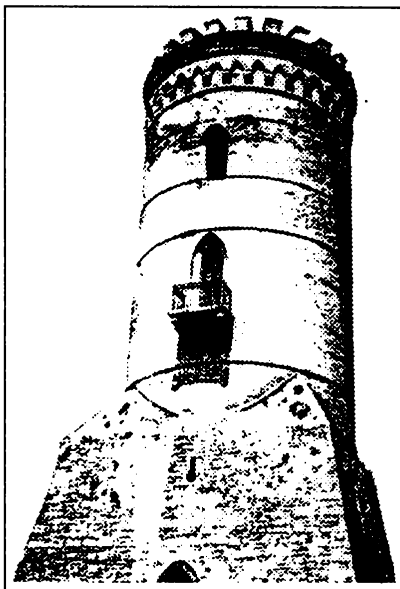
La sfârşitul veacului al XIV-lea, pe tronul Ţării Româneşti a venit unul dintre cei mai de seamă voievozi ai românilor, Mircea cel Bătrân. În timpul domniei sale, de 32 de ani (1386 - 1418), hotarele ţării au cunoscut cea mai mare întindere. În hrisoavele sale se intitula „Io Mircea, mare voievod şi domn, cu mila lui Dumnezeu şi cu darul lui Dumnezeu stăpânind şi domnind toată ţara Ungrovlahiei şi părţile de peste munţi, încă şi spre părţile tătăreşti, şi Amlaşului şi Făgăraşului herţeg şi Banatului de Severin, domn şi de amândouă părţile de peste toată Dunărea şi până la Marea cea Mare şi cetăţii Dârstorului stăpânitor“.

Unea astfel sub sceptrul său teritorii din cele trei ţări româneşti surori. Tocmai de aceea unii istorici au considerat că el merită să fie numit Mircea cel Mare, fiind asemenea lui Ştefan cel Mare.

ŢARA ÎNFLOREŞTE ÎN TOATE

Mircea cel Bătrân s-a dovedit un priceput gospodar. În vremea lui, pe lângă producţia agricolă, au înflorit meşteşugurile şi comerţul. Muntenia întreţinea strânse legături comer-

ciale în primul rând cu oraşele din Transilvania (mai ales cu Braşovul), cu Moldova şi cu Polonia. Întăreşte de asemenea statul feudal şi stabileşte toate dregătoriile ţării. Conştient de pericolul ce se apropia din partea Imperiului otoman, el întăreşte „oastea cea mare“ a ţării şi sistemul de cetăţi de la Dunăre.

Turnul Chindiei din curtea domnească de la Târgovişte, din timpul lui Mircea cel Bătrân

MIRCEA CEL BĂTRÂN – OM POLITIC ŞI DIPLOMAT ISCUSIT

În interiorul ţării, Mircea, dovedind un simţ politic deosebit, organizează statul şi întăreşte puterea lui de apărare; ştie să dea fiecăruia după meritul său, atât boierilor, târgoveţilor, cât şi ţăranilor. În exterior se dovedeşte un bun diplomat în relaţiile cu vecinii. Mai întâi întreţine relaţii de prietenie cu Petru Muşat, domnul Moldovei, ca unul ce era de acelaşi neam şi de o lege. Prin aceasta ajunge la alianţă cu regele polon Vladislav Iagello. Izbuteşte astfel să stăvilească vechea politică maghiară de expansiune, sfârşind prin a se alia şi cu Sigismund, regele Ungariei.

O EPOCĂ CULTURALĂ

Epoca lui Mircea cel Bătrân a strălucit şi în domeniul culturii. Voievodul care a luptat pentru apărarea ţării a înălţat în timp de pace ctitorii frumoase, care au rămas celebre monumente de artă. Impresionantă este mănăstirea Cozia, situată pe malul Oltului, capodoperă a arhitecturii româneşti. Într-o frescă de la Cozia, apar Mircea şi fiul său Mihail, ca mărturie a acelor vremuri de vitejie şi de cultură.

LUPTA PENTRU INDEPENDENȚĂ CONDUSĂ DE MIRCEA CEL BĂTRÂN

„DE DIN VALE DE ROVINE“

Amenințată de otomani, Serbia cere ajutor lui Mircea cel Bătrân, care va trimite un corp de oaste. Din nefericire, în bătălia din vara anului 1389 de la Câmpia Mierlei, otomanii triumfă şi însuşi cneazul sârb Lazăr cade în luptă. Serbia, ca şi Bulgaria mai înainte, este transformată în paşalâc de sultanul Baiazid, supranumit Yâldârâm (Fulgerul). Venea acum rândul Țării Româneşti. După ce câțiva ani buni oştile otomane atacă şi pradă cetățile româneşti de la Dunăre, în toamna anului 1394, vestitul sultan trece Dunărea în fruntea unei armate de vreo 40.000 de oameni, la care se adaugă armatele vasale ale sârbilor şi ale albanezilor. Mircea cel Bătrân foloseşte tactica deprinsă de la înaintaşi: retrage populația civilă din fața duşmanului, luându-i astfel posibilitatea aprovizionării, şi-l hărțuieşte permanent. Marea bătălie s-a dat la Rovine (unele cercetări o plasează în luna mai 1395). Mircea dispunea doar de vreo 10.000 de luptători, dar neînfricați şi dornici de a lupta pentru libertatea țării. Românii conduşi cu pricepere de voievodul lor au săvârşit minuni de vitejie şi au repurtat una dintre cele mai mari biruințe din istoria luptelor de apărare purtate de români. Cât de crâncenă a fost bătălia o spune o cronică bulgară în cuvintele: „...şi lănci nenumărate s-au frânt... iar cerul nu se mai putea vedea de desimea săgeților“. De această bătălie este legată o frumoasă pagină din literatura română. În admirabile versuri, Mihai Eminescu glorifică în „Scrisoarea III“ triumful românilor.

LA NICOPOLE SE ÎNTUNECĂ CERUL

Alungând pe duşmani de pe pământul Țării Româneşti, Mircea s-a simțit dator a participa şi la coaliția țărilor creştine, din 1396, care avea drept scop izgonirea otomanilor din

Europa. Bătălia s-a dat la sud de Dunăre, la Nicopole. Cunoscând felul de a lupta al turcilor, Mircea s-a oferit să atace primul armata otomană, dar Sigismund, regele Ungariei, a săvârşit greşeala de a încredinţa deschiderea bătăliei ducelui Burgundiei. Cavalerii îmbrăcaţi în zale n-au putut face faţă spahiilor otomani şi întreaga bătălie a fost sortită înfrângerii.

„UMBRA LUI MIRCEA. LA COZIA"

Mircea cel Bătrân a izbutit încă mulţi ani să apere hotarul Ţării Româneşti şi în anul 1418, când s-a stins din viaţă, a lăsat ţara independentă. El a fost înmormântat la Cozia, în frumoasa lui ctitorie. A rămas însă ca un Luceafăr al Basarabilor. Poetul Grigore Alexandrescu evocă în poezia „Umbra lui Mircea. La Cozia" figura acestui mare voievod rămas pentru eternitate în memoria generaţiilor de români.

VREDNICUL ALEXANDRU CEL BUN, DOMNUL MOLDOVEI

„BUN GOSPODAR A FOST ALEXANDRU-VODĂ!"

Mircea cel Bătrân a continuat să fie prieten cu domnii români din Moldova, prietenie pe care o începuse cu Petru Muşat şi o menţinuse nestinsă şi cu Roman şi Ştefan Muşat. La sfârşitul veacului al XIV-lea, îl ajută să urce în scaun pe destoinicul voievod Alexandru, căruia i se va spune „cel Bun". Acesta s-a dovedit un minunat gospodar, asigurând Moldovei, timp de trei decenii, o perioadă de linişte şi prosperitate economică, contribuind la întărirea statului.

O CHIBZUITĂ POLITICĂ FAŢĂ DE VECINI

La urcarea pe tron, Alexandru cel Bun a găsit pe regii Poloniei şi Ungariei în duşmănie. De aceea, şi-a pus mai întâi speranţele în Mircea cel Bătrân, cu care a încheiat un tratat de

alianță şi colaborare. Apoi s-a apropiat de Polonia, continuând prin aceasta tradiția stabilită de cei trei Muşatini. Drumul comercial de trecere prin Moldova, care pornea din oraşele poloneze Liov şi Cracovia şi ajungea în porturile dunărene şi maritime, contribuia şi la sporirea veniturilor Moldovei, provenite din încasarea vămilor. Alexandru cel Bun a încheiat în anul 1402 o înțelegere cu Vladislav Iagello, pe care a reînnoit-o în anii următori. Totuşi, în fața pericolului otoman, Polonia nu oferă ajutor Moldovei şi Alexandru cel Bun izbuteşte cu forțe proprii să apere, la 1420, hotarul strămoşesc. Întreține de asemenea bune raporturi cu Vitold, marele cneaz al Lituaniei.

ÎN LUPTĂ CU TEUTONII

După alungarea lor din Țara Bârsei, teutonii şi-au format un stat la Marea Baltică şi au început să se întindă spre răsărit, amenințând Polonia. Respectând tratatul încheiat cu regele Poloniei, Alexandru cel Bun i-a trimis ajutor împotriva teutonilor în mai multe rânduri. Dar nepieritoare va rămâne fapta călăreților români, doar 400 la număr, conduşi de spătarul Coman, care în bătălia de la Marienburg, din 1422, s-au acoperit de glorie.

CONSOLIDAREA INSTITUȚIILOR STATULUI – DREGĂTORIILE

În această vreme, s-au consolidat şi formele de conducere ale statului, la fel ca în țările române surori, Țara Românească şi Moldova. Principalele dregătorii sunt:

Vornicul – dregător care se îngrijea de trebuințele curții domneşti, având şi atribuții judecătoreşti. Marele vornic era cel dintâi boier din divan (sfatul țării). În Moldova, au fost vornicul din Țara de Jos şi cel din Țara de Sus, autoritatea acestora întinzându-se asupra unei jumătăți din Moldova.

Logofătul – şeful cancelariei domneşti.

Banul – această dregătorie era numai pentru Muntenia. Banul Olteniei era cel mai de seamă dregător, urmând imediat

după domn; în Moldova, o funcție asemănătoare o avea portarul, având atribuții militare și fiind și conducătorul unei cetăți. De exemplu, portarul Sucevei.

Vistierul – avea în grijă tezaurul și veniturile domniei.

Spătarul – purtătorul de spată, șef al oastei.

Stolnicul – dregător care purta grija mesei domnești, fiind șeful bucătarilor, al pescarilor și al grădinarilor.

Paharnicul – dregătorul care administra viile și pivnițele domnești și care strângea dările în natură datorate domnitorului, din vinul produs în țară.

Comisul – îngrijea de grajdurile domnești.

Armașul – supraveghea închisorile și urmărea să fie executate condamnările la moarte.

Și în Transilvania dregătoriile erau mult asemănătoare, ceea ce înseamnă o viață românească unitară!

SUB FLAMURA BOBÂLNEI

DE CE S-AU RIDICAT ȚĂRANII LA LUPTĂ?

În anul 1437, în Transilvania izbucnește o mare răscoală. Atunci traiul țărănimii române și maghiare devenise extrem de greu. Nobilii maghiari le răpiseră pământurile și îi transformaseră pe mulți în iobagi. Îi legaseră de pământuri, în sensul că aceștia nu le mai puteau părăsi, sub amenințarea pedepsei cu moartea. Și iată cum suna glasul aspru al legii nobililor: „Ne veți munci pământurile de din zori până-n faptul serii, în fiecare zi, fără sărbătoare pentru voi; voi veți ara, voi veți semăna, voi veți strânge recolta, dar numai pentru noi. Tot voi, slugile noastre credincioase, veți tăia copaci din pădure și veți căra lemne pentru a ne putea fi nouă cald și bine la iarnă! Și n-am isprăvit. Ne veți însoți la vânătoare și la pescuit pentru ca și rodul cărnii să ne îndestuleze nouă pântecele. Nu uitați însă de darurile ce se cuvine să ni le faceți de ziua noastră. Veniți cu ce puteți, și trebuie să puteți să aduceți carne, lapte, ouă, miere din destul!“

Ţăranii s-au supus vreme îndelungată. Ce puteau să facă? Nobilii aveau puterea. Iar de se împotriveau când le ajungea cuţitul la os, erau bătuţi, umiliţi în fel şi chip şi întemniţaţi. Dar, deodată, ţăranii s-au hotărât. Au spus: „Destul!“ Au pus mâna pe coase, topoare, pe ce au putut şi s-au ridicat la luptă pentru a-şi face dreptate.

TABĂRA DE LA BOBÂLNA

Ţăranii ştiau că nobilii sunt haini, dar şi puternici. Trebuiau să lupte în chip organizat. Şi-au ales conducători din rândurile lor: pe Paul cel Mare, Anton cel Mare, Ion Iacob din Cluj. Hotărâră ca toţi iobagii din Transilvania, fie ei români, maghiari sau secui, să lupte uniţi, pentru că acelaşi jug nemilos îi apăsa pe toţi. Îşi aliară pe orăşenii săraci, pe făuritorii de arme şi chiar pe unii mici nobili. Dar mai ales îşi făcură tabără de luptă pe dealul Bobâlna din apropierea Dejului. O înconjurară de căruţe legate între ele cu lanţuri, ca ziduri de apărare împotriva nobililor, aşa cum auziseră că au făcut şi răsculaţii din Cehia, numiţi husiţi.

LUPTA DREAPTĂ A ŢĂRĂNIMII, VICLENIA NOBILILOR

Ţăranii au trimis soli la nobili şi la episcopul Transilvaniei, care le cereau darea pe trei ani în urmă, în monedă nouă, aceasta având o valoare mult mai mare decât cea veche. Apoi la voievodul Transilvaniei, ca să-şi ceară drepturile şi să evite vărsarea de sânge. Dar solii au fost ucişi cu cruzime şi armatele nobililor au atacat tabăra de la Bobâlna.

Cu toate că erau bine înarmaţi, nobilii n-au izbutit să distrugă rezistenţa ţărănimii şi, înfrânţi, au trebuit să dea înapoi şi să încheie o înţelegere cu răsculaţii, pe care au iscălit-o şi pecetluit-o la biserica Mănăştur de lângă Cluj. Pe cât de cinstiţi erau ţăranii, crezând în cuvântul nobilimii, tot pe atât de vicleni erau nobilii! Juraseră să desfiinţeze iobăgia, dar voiau să-i lege şi mai mult pe ţărani de pământ! Îi înşelară şi, de aceea, ţăranii s-au ridicat din nou la luptă. Nici de data aceasta, nobilii nu izbutiră să biruie. Aşa că s-au mai jurat o dată şi ţăranii i-au crezut. Dar asupritorii voiau doar să câştige

timp. Astfel, reprezentanţii nobilimii maghiare, ai saşilor şi ai secuilor bogaţi, s-au întrunit la Căpâlna, localitate situată nu departe de Bobâlna şi au încheiat în secret o înţelegere împotriva ţărănimii, cunoscută sub numele de „Unio trium nationum“.

ÎNĂBUŞIREA RĂSCOALEI

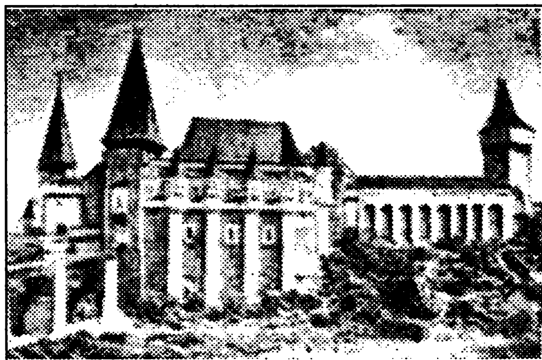
Folosind acum toată puterea lor armată, nobilii înăbuşiră în sânge răscoala. Mulţi ţărani au fost omorâţi.

Dar flacăra aprinsă de ţăranii Bobâlnei arăta hotărârea celor obidiţi de a continua lupta, până la deplina lor eliberare din lanţurile iobăgiei. Azi, ca semn al cinstirii celor care s-au jertfit, străjuieşte pe dealul Bobâlnei un monument, simbol al luptei pentru libertate socială.

MAREA LUPTĂ ANTIOTOMANĂ CONDUSĂ DE IANCU DE HUNEDOARA

IANCU DE HUNEDOARA – VOIEVOD AL TRANSILVANIEI

Iancu de Hunedoara era fiul unui nobil român din Transilvania, cneazul Voicu. Acesta, pentru însemnate fapte de vitejie, primise în dar de la regele Ungariei câteva moşii, printre care şi domeniul Hunedoarei pe care s-a înălţat un impunător castel. Iancu şi fratele său Ioan au moştenit virtuţile părintelui lor, îndeosebi vitejia şi cumpătarea. Ei învaţă meşteşugul armelor la curtea de la Hunedoara, iar Iancu îşi desăvârşeşte în Italia arta de a lupta şi de a conduce o luptă. La

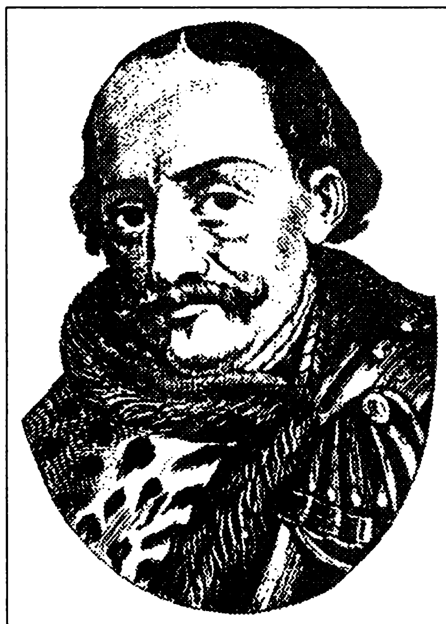
Castelul Hunedoara (sec. XV)

întoarcerea acasă, găseşte Transilvania, ca şi celelalte ţări româneşti, în mare pericol faţă de expansiunea otomană. Cunoscându-i calităţile, regele Ungariei îl numeşte voievod al Transilvaniei.

ŞIRUL LUPTELOR ÎNCUNUNATE DE BIRUINŢĂ

Oştile otomane nu puteau fi întoarse din cale decât prin puterea armelor. Prima grijă a voievodului Iancu de Hunedoara a fost aceea de a-şi alcătui o oaste puternică. Aceasta era formată din cetele pe care le aduceau în luptă nobilii, dar şi din orăşeni şi ţărani liberi, câţi mai rămăseseră la acea dată. Avea şi câteva tunuri, ca să-i poată lovi mai bine pe cotropitori. În strânsă legătură cu domnitorii români din ţările surori, Iancu începu marea luptă de apărare. Izbuti astfel să-i alunge pe otomani din Transilvania şi îi urmări fără cruţare, peste munţi. Aici, cu ajutorul fraţilor din Ţara Românească, obţinu o mare biruinţă pe râul Ialomiţa, în anul 1442. El îi urmări până la sud de Dunăre şi luă de la otomani o mare pradă de război.

În anii următori, voievodul Iancu devine conducătorul luptei popoarelor din Balcani, ameninţate de jugul otoman. Mai ales că în fruntea imperiului ajunsese sultan Mohamed al II-lea, sub domnia căruia, în 1453, va cădea Constantinopolul.

Iancu de Hunedoara

La 1456, Mohamed, care cucerise şi înrobise popoarele din Balcani, ajunge la Belgrad, socotit, cheia regatului Ungariei. Dar nu izbuteşte să-l cucerească, deoarece oştile conduse de Iancu de Hunedoara, care era acum şi guvernator al Ungariei, apără cu străşnicie cetatea. Păcat că, după această strălucită biruinţă care a salvat multe popoare ale Europei, Iancu de Hunedoara se îmbolnă-

veşte de ciumă şi moare. Pe piatra sa de mormânt din biserica de la Alba Iulia au fost săpate cuvintele care subliniau tocmai ceea ce însemnase voievodul român pentru popoarele Europei: „S-a stins lumina lumii!“

UN DOMNITOR VITEAZ ŞI DREPT: VLAD ŢEPEŞ

COPILĂRIA LUI VLAD

Vlad Ţepeş – gravură germană din sec. XV

Când citim despre faptele de seamă ale unui voievod, îl vedem în faţa ochilor voinic, săvârşind fapte de vitejie, dar nu ni-l putem închipui şi copil. Vlad Ţepeş, acest viteaz domnitor al istoriei ţării noastre, a avut o copilărie zbuciumată, sortit a fi ostatic la Istanbul, împreună cu fratele său, Radu. Mai târziu, când izbuteşte să părăsească Imperiul otoman, va ajunge la curtea lui Iancu de Hunedoara. Aici îşi desăvârşeşte meşteşugul armelor şi, în anul 1456, reuşeşte să se urce pe tronul Basarabilor, unde cu puţin timp înainte stătuse şi părintele său, Vlad Dracul.

DESPRE DREPTATEA LUI ŢEPEŞ

Ţepeş a fost un domnitor pe cât de viteaz, pe atât de drept. El a pedepsit aspru pe acei boieri care trădau şi treceau de partea otomanilor. Nici mincinoşii şi trândavii nu erau iertaţi. Nu mai vorbim de hoţi, pe care domnitorul îi ura şi îi pedepsea cu severitate, trăgându-i în ţeapă. El judeca cu dreptate toate pricinile. Se spunea că Ţepeş pusese o cupă de aur la o fântână, ca să bea apă cu ea toţi drumeţii însetaţi. Cât a fost el domn, nimeni nu a îndrăznit să fure această cupă. Se poves-

tește de asemenea că, odată, în pragul serii, venise la Țepeș un negustor din Florența; acesta îl rugă pe domnitor să-i dea străji care să-i păzească peste noapte carele încărcate cu mărfuri. Țepeș îi poruncise să lase carele în mijlocul drumului și să se ducă să se odihnească, pentru că nimeni nu se va atinge de mărfurile sale. Și, într-adevăr, așa a fost!

LUPTELE CU OTOMANII

Vlad Țepeș și-a întocmit oastea din mici boieri de țară, țărani liberi și târgoveți. Din rândurile celor mai viteji a ridicat dregători și căpitani de oaste. De la început l-a înfruntat cu curaj pe Mohamed al II-lea. În răstimp de numai șase ani de domnie, el n-a avut ca alți domnitori răgazul necesar pentru a retrage populația în munți și a-și alege un loc favorabil luptei. Otomanii năvăleau pe neașteptate, în grupuri mai mari sau mai mici, prădau, jefuiau și ucideau fără milă. Pe femei le luau în robie. De aceea, luptele conduse de voievod au fost mai mult de hărțuială. Țepeș era meșter în întinderea capcanelor de tot felul. Este cunoscut așa-numitul „atac de noapte“. Într-o noapte întunecoasă, Țepeș, cu o mână de oșteni îmbrăcați turcește, a pătruns în tabăra vrăjmașilor. Românii au făcut mare zarvă. Otomanii au ieșit din corturi, crezând că e vorba de o întreagă oaste românească. Între timp, Țepeș și ai săi se retrăseseră pe nesimțite, iar otomanii se măcelăriră între ei până la ziuă. În 1462, sultanul voi să-l prindă pe Țepeș printr-un vicleșug. Trimise pe Hamza-Pașa la Giurgiu, pentru a lua de la Țepeș tributul și 500 de copii ceruți ca ostatici. Dar Țepeș nu se lăsă înșelat. El ascunse în pădure o oaste de viteji și, când Hamza se pregătea să-l prindă, aceștia săriră la luptă și-i spulberară pe otomani. Cei prinși fură trași în țeapă.

SFÂRȘITUL LUI ȚEPEȘ

Văzând acest lucru, sultanul veni în același an în fruntea unei oști numeroase. Nemaiavând forțe să i se opună, Țepeș plecă în Transilvania și de acolo la regele Ungariei, Matei Corvin, cu care avea tratat de alianță. Dar acesta crede în

acuzațiile negustorilor sași, care îl urau pe Țepeș și care l-au pârât regelui că a trecut de partea turcilor. Matei Corvin îl va întemnița o vreme, apoi, eliberat, Țepeș va participa la alte campanii împotriva turcilor, însă domnia și-o va redobândi abia în 1476.

El continuă cu aceeași înflăcărare lupta pentru independență, dar în același an cade victimă unui complot al boierilor. Se pare că mormântul viteazului domnitor se află la Snagov.

ȘTEFAN CEL MARE ȘI NEBIRUIT – DOMNUL MOLDOVEI

OBÂRȘIE VOIEVODALĂ

S-a scris mult despre domnia lui Ștefan-Vodă cel Mare, și totuși prea puțin pentru a-i putea înfățișa îndeajuns faptele strălucite din cei 47 de ani de domnie (1457–1504). Descindea din Bogdan, întemeietorul Moldovei, și din cei trei Mușatini; de aceea, în paginile cărților, este numit poetic „Ștefan, os de Bogdan și Mușatin".

LUAREA DOMNIEI

În anul 1457, Ștefan se ridică din Țara Românească, așa cum ne istorisește cronicarul Grigore Ureche, unde domnea vărul său, Vlad Țepeș. Acesta îl ajută cu o mică oaste și Ștefan intră în Moldova. Aici i se alătură alți români și, în fruntea lor, tânărul voievod urcă pe lângă Siret până la locul numit Doljești (Dolhești). Domnitorul Moldovei de atunci, Petru Aron, care îl omorâse pe fratele său, Bogdan al II-lea (tatăl lui Ștefan cel Mare), i se împotrivește cu oaste. Dar Ștefan îl învinge obținând prima sa biruință. Apoi înaintează spre cetatea Sucevei și, la marginea ei, pe câmpia Direptate, cu voia întregului norod venit aici să-l întâmpine, este învestit domn.

MOLDOVA E BOGATĂ

La vremea când Ştefan-Vodă dobândise domnia, împărăţia otomană se mărise mult sub conducerea sultanului Mohamed al II-lea, ameninţând şi Moldova. Ca să o poată apăra, voievodul ştia că mai întâi e nevoie sa vindece rănile interne. El luă măsuri înţelepte, prin care ridică Moldova la o mare înflorire economică, în agricultură, în domeniul creşterii vitelor, al viticulturii, al albinăritului şi al meşteşugurilor. Pentru dezvoltarea comerţului, dădu privilegii negustorilor, întări paza drumurilor comerciale, aşeză vămi, atât pentru mărfurile care intrau şi ieşeau din ţară, cât şi pentru cele care se vindeau în târguri. Un negustor rus, Afanase Nichitin, care a trecut prin Moldova în acea vreme, însemna în jurnalul său de călătorie că „Moldova e bogată şi are de toate".

ÎNTĂRIREA APĂRĂRII

În vremea apărării ţării de atacurile din afară şi mai ales de primejdia otomană, care ameninţa tot mai mult, Ştefan a întărit statul şi oastea. A ridicat în dregătorii şi în oaste, ca şi Ţepeş, oameni credincioşi din rândul boiernaşilor, al răzeşilor şi al târgoveţilor. A întărit de asemenea cetăţile Moldovei, situate ca un evantai la hotare sau în interior: Hotin, Soroca, Suceava, Cetatea Neamţului, Chilia, Cetatea Albă.

CULTURA

Ştefan-Vodă s-a ocupat mult şi de înflorirea culturii. În timpul lui, au început să fie scrise, în mănăstiri, letopiseţele sau analele, ca de pildă cel de la Mănăstirea Putna, sau scrieri religioase, cum ar fi „Evanghelia de la Humor" sau „Evanghelia de la Putna", ferecată în argint. S-au ridicat numeroase mănăstiri. Se şi spunea că, după fiecare biruinţă, Ştefan avea obiceiul să înalţe un lăcaş de închinare. Şi astăzi, în nordul Moldovei, străluceşte în frumuseţe o salbă de mănăstiri, printre care şi celebra mănăstire de la Voroneţ.

ŞTEFAN CEL MARE CONDUCE POPORUL ÎN LUPTA PENTRU INDEPENDENŢĂ

ŞTEFAN-VODĂ, UN MARE DIPLOMAT

Ca şi Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare s-a dovedit un abil diplomat. Principiul lui a fost acela de a apăra libertatea şi liniştea Moldovei de furia cotropitorilor. În acest scop, a căutat să nu aibă doi sau mai mulţi duşmani deodată. El a stabilit bune relaţii cu vecinii – fie încheind tratate, fie trimiţând solii de prietenie –, cu Polonia, Rusia, Lituania, ori chiar cu ţinuturi mai îndepărtate, ca de pildă Persia şi Veneţia. În anul 1467, Matei Corvin, regele Ungariei, vine cu oaste asupra Moldovei. Ştefan îl întâmpină cu vitejie, învingându-l la Baia. Încheie apoi un tratat de alianţă, prin care primea de la Matei Corvin două cetăţi în Transilvania: Ciceul şi Cetatea de Baltă. În anul 1470, îi învinge pe tătari la Lipnic. Întreprinde acţiuni pentru a avea domn prieten în Muntenia.

RĂSUNĂTOAREA BIRUINŢĂ DE LA VASLUI (PODUL ÎNALT)

În anul 1475, Ştefan cel Mare se socoti gata să înfrunte Imperiul otoman. El refuză să mai plătească tribut. Auzind aceasta, Mohamed al II-lea trimite o numeroasă armată împotriva Moldovei, vreo 100.000 de luptători, condusă de Soliman-Paşa. Ştefan o întâmpină cu vreo 40.000 de oşteni, în majoritate răzeşi, dornici să-şi apere pământul. Era în 10 ianuarie 1475. Se lăsase o ceaţă groasă. Ştefan îl înşelă pe Soliman trimiţând cercetaşi să sune atacul chiar în faţa oştilor acestuia. Crezând că acolo se află oastea lui Ştefan, Soliman atacă cu toate forţele, dar se văzu dintr-odată înconjurat, apoi târât într-un loc mlăştinos şi nimicit. Datorită vitejiei românilor şi iscusinţei lui Ştefan, bătălia de la Vaslui sau Podul Înalt se încheie cu o mare biruinţă a Moldovei.

SFÂRŞITUL VICTORIOS AL BĂTĂLIEI DE LA RĂZBOIENI

În vara anului următor, mânios de înfrângerea suferită, Mohamed vine în persoană în fruntea unei armate de 400.000 de luptători. Aducea cu el şi cete tătăreşti. Cu toată vitejia românilor, copleşit de numărul vrăjmaşilor, Ştefan pierde bătălia. Dar porunci celor rămaşi să se retragă în cetăţile Moldovei. Oricât încercară, otomanii nu izbutiră să le ocupe. Venind iarna şi nemaiavând posibilitatea aprovizionării, sultanul e nevoit să poruncească retragerea. Urmărit de români şi pierzând şi prada de război, el trece umilit în imperiu. Astfel, bătălia de la Războieni cunoştea tot un sfârşit victorios.

Rămâne şi azi una dintre cele mai frumoase evocări despre Ştefan cel Mare sugestivul portret despre firea, caracterul şi obiceiurile marelui voievod, făcut de Grigore Ureche în Letopiseţul Ţării Moldovei: „Fost-au acest Ştefan-Vodă om nu mare la stat... era om întreg la fire, neleneş, şi lucrul său îl ştia a-l acoperi şi unde nu gândeai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meşter, unde era nevoie însuşi se vâra, ca, văzându-l, ai săi să nu se îndepărteze şi pentru aceea rar război de nu biruia. Şi unde biruia alţii, nu pierdea nădejdea, că ştiindu-se căzut jos, se ridica deasupra biruitorilor".

„APUSUL DE SOARE" AL MUŞATINILOR"

Ani în şir, în mâna lui Ştefan, steagul independenţei a rămas mereu neînclinat. La 2 iulie 1504, el moare, întregul norod al Moldovei fiind adânc îndurerat de pierderea celui mai mare voievod al său. Ştefan cel Mare apunea ca un soare, soarele Muşatinilor, dar avea să răsară în amintirea poporului ca un astru etern, un voievod sfânt al istoriei noastre. Acest moment avea să-l dramatizeze Barbu Ştefănescu-Delavrancea în piesa „Apus de soare".

GHEORGHE DOJA, „REGELE ȚĂRANILOR“

GHEORGHE DOJA

În şirul luptelor pe care țăranii le-au purtat pentru a avea o viață mai bună, războiul țărănesc din anul 1514 ocupă un loc de seamă. Țăranii au avut mai mulți conducători. Cel mai vajnic dintre ei a fost Gheorghe Doja, un mic nobil secui din Transilvania. Acesta a avut şi un frate, Grigore Doja, care a luat şi el parte la luptă.

CAUZELE RĂZBOIULUI ȚĂRĂNESC DIN 1514

Țăranilor din Transilvania, fie ei români, maghiari, secui ori de alt neam, ca iobagi ce erau, li se umpluse paharul suferințelor. Trecuse aproape un veac de la răscoala de la Bobâlna şi viața lor se înrăutățise cu fiecare an. Acum aşteptau mocnind şi cu inima deschisă spre libertate. Gheorghe Doja s-a ridicat din mijlocul celor oropsiți. El auzise că papa de la Roma organizase o cruciadă pentru a stăvili înaintarea otomană şi că promisese celor care se înrolau în armatele cruciate eliberarea din iobăgie. El şi mulți țărani, văzându-şi visul cu ochii, au plecat spre Buda, unde se făceau înrolările. Dar nobilii din Transilvania, rămaşi fără brațe de muncă, au început să chinuiască familiile celor plecați, pentru a-i sili pe țărani să se întoarcă. Aflând de aceste ticăloşii, țăranii conduşi de Gheorghe Doja părăsesc tabăra de la Buda şi se îndreaptă spre Transilvania pentru a se răfui cu nobilii.

LUPTE CRÂNCENE PENTRU LIBERTATE

Războiul țărănesc a fost organizat de la început. Alături de frații Doja s-au aflat şi alți stegari inimoşi, printre care Laurențiu Meszaroş. Țăranii ştiau pentru ce luptă şi că puteau învinge, unindu-se toți iobagii cu sărăcimea oraşelor. Curând, flacăra războiului cuprinse aproape întreaga Transilvanie şi o

parte din Ungaria. Spre nord, porniră cetele răsculate conduse de Laurențiu Meszaroş. Frații Doja porniră spre sud, spre Banat şi ocupară cetatea Timişoarei. Nobilii ştiau că, atâta timp cât Timişoara se află în mâinile răsculaților, nu vor putea învinge. De aceea, asediară cetatea, cu forțe numeroase şi bine înarmate, dispunând şi de ajutor din partea voievodului Transilvaniei. Ei izbutiră să pătrundă în cetate, să-i prindă pe conducătorii luptelor şi să înăbuşe în sânge războiul țărănesc.

MOARTEA LUI GHEORGHE DOJA

Nobilii se răzbunară crâncen pe răsculați. Dar aveau nevoie de brațe de muncă. Juristul Verböczi întocmi un cod de legi numit „Tripartitum", prin care țăranii au fost legați de glie pe veci. Pe Gheorghe Doja l-au aşezat pe un tron înroşit în foc. Pe cap i-au pus o coroană tot înroşită în foc şi i-au zis în batjocură „regele țăranilor".

ÎNSEMNĂTATEA ŞI URMĂRILE RĂZBOIULUI ȚĂRĂNESC

Lupta țărănimii n-a fost în zadar. Cu cât erau mai uniți, cu atât şi puterea lor era mai mare şi nobilii trebuiau să țină seama de această forță uriaşă. Ca şi flamura Bobâlnei, care se transmisese celor din 1514, mesajul luptei avea să continue peste timp.

URMAŞI VREDNICI DE VLAD ȚEPEŞ ŞI ŞTEFAN CEL MARE

PUTEREA IMPERIULUI OTOMAN

În veacul al XVI-lea, Imperiul otoman, care cucerise noi teritorii, se afla în plină expansiune şi mărire. Țările române sunt înconjurate de paşalâcuri şi raiale şi sunt supuse unui regim economic şi politic sever, fără însă ca otomanii să le poată transforma în paşalâcuri. Domnitorii români, numiți de

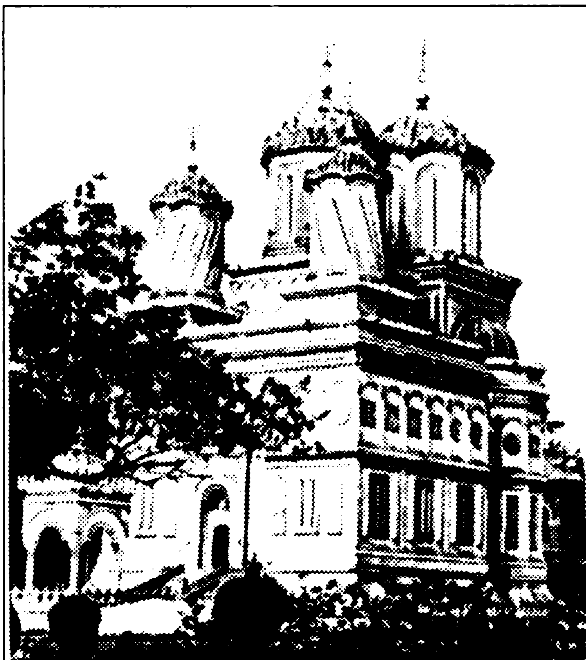
Poartă prin firman, trebuie să plătească tribut, iar otomanii introduc monopolul asupra comerţului ţărilor române.

DOMNII VREDNICE ŞI FOLOSITOARE ŢĂRII

Domnitorii Basarabi şi Muşatini s-au arătat vrednici faţă de înaintaşii lor. În Ţara Românească, *Radu cel Mare* (1495 – 1504) inaugurează activitatea de tipărire a cărţilor. Astfel, în anul 1508, călugărul Macarie tipăreşte un „Liturghier" în limba slavonă, prima carte tipărită la noi. Radu cel Mare este şi un însemnat ctitor. Din porunca lui se ridică Mănăstirea Dealu de lângă Târgovişte.

Un însemnat domnitor a fost *Neagoe Basarab* (1512 –1521). Acesta s-a dovedit un bun diplomat. A menţinut relaţii paşnice cu vecinii şi plătind tributul a ferit Ţara Românească de o intervenţie otomană, dându-i răgazul necesar înfloririi economice şi culturale. Continuând activitatea de tipărituri, se dovedeşte la rândul lui creator. Scrie o carte intitulată „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie". Tot de numele acestui ales domnitor este legată minunata Mănăstire a Argeşului, care a fost ridicată la porunca şi pe cheltuiala voievodului de către meşterul Manole, împreună cu calfele şi ucenicii lui.

Un domnitor luptător, care a ridicat cu temeritate sabia pentru apărarea independenţei, a fost şi Radu de la Afumaţi.

Catedrala din Curtea de Argeş – ctitorie a lui Neagoe Basarab

Domnia lui se desfăşoară, cu unele întreruperi, în anii 1522 – 1529. Pe piatra de mormânt a domnitorului din biserica mănăstirii de la Argeş sunt pomenite cele 20 de bătălii de apărare pe care le-a condus şi prin care a scăpat ţara de a fi prefăcută în paşalâc.

În Moldova, domnesc mai întâi fiii lui Ştefan cel Mare, *Bogdan al III-lea* şi *Ştefăniţă-Vodă.* Apoi, *Petru Rareş* în două rânduri (1527– 1538 şi 1541–1546). Fiu al lui Ştefan cel Mare, el a continuat lupta de independenţă a Moldovei împotriva expansiunii otomane. În ultimul sfert al secolului al XVI-lea, domneşte *Ion-Vodă.* Deşi a avut o scurtă domnie (1572–1574), el s-a dovedit un vajnic luptător pentru independenţă, învingând în aprilie 1574 armatele otomane în bătălia de la Jilişte. Sultanul trimite însă din nou oştire numeroasă. Copleşit de numărul duşmanilor, trădat de boieri, Ion-Vodă este înfrânt la Roşcani. El se predă căpeteniei otomane, cu condiţia ca românii să fie liberi să se întoarcă acasă, iar Moldova să rămână neatârnată. Ca şi Radu de la Afumaţi, Ion-Vodă a fost un domn viteaz.

NEASEMUITELE FAPTE ALE LUI MIHAI-VODĂ VITEAZUL

ÎNAINTE DE A FI DOMN

Mulţi au spus că Mihai Viteazul ar avea o origine modestă, dar el a fost cu adevărat fiul lui Pătraşcu-Vodă cel Bun. În tinereţea lui zbuciumată s-a ocupat cu negoţul şi a devenit stăpân al multor pământuri. Apoi, datorită însuşirilor sale deosebite, a devenit mare ban al Craiovei. Domnitorul Alexandru cel Rău a vrut să-l piardă, dar nu a izbutit. În anul 1593, Mihai primeşte firman din partea sultanului şi se urcă în scaun la Bucureşti.

Mihai Viteazul

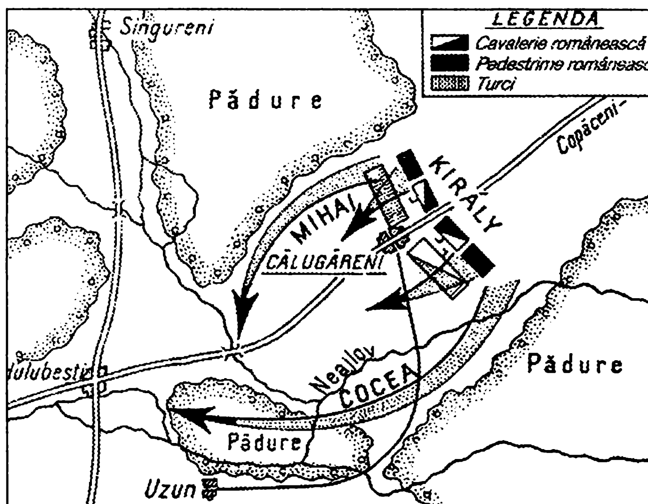
ÎNCEPUTUL LUPTELOR CU OTOMANII

Mihai venise la domnie cu sprijinul Porții. Gândul lui a fost, din prima clipă, să scoată țara din apăsarea turcească. Nici n-a trecut bine un an și, în toamna lui 1594, Mihai poruncește uciderea cămătarilor turci care veniseră după bani la vistierie, în București. Corpul de oaste trimis de sultan să-i supravegheze mișcările a fost și el nimicit. Domnitorul Aron-Vodă al Moldovei, în înțelegere frățească și dreaptă cu Mihai, procedează la fel în capitala sa, Iași. Sultanul se mânie auzind despre răzvrătirea celor doi domni români și trimite oști pentru a-i aduce legați la Istanbul și a-i ucide. Mihai, care era iute la faptă și un neîntrecut conducător de oaste, trecu ca fulgerul prin armatele cotropitoare, spulberându-le în trei bătălii: la Stănești, la Putineiu și la Șerpătești. Eliberă raialele de la Dunăre și îi urmări pe otomani până în trecătorile Balcanilor, pricinuindu-le mari pierderi.

MAREA EPOPEE DE LA CĂLUGĂRENI-GIURGIU

Supărat peste măsură de aceste umilitoare înfrângeri, care îi încurcau planurile nebunești de cucerire, sultanul organizează o expediție de pedepsire a lui Mihai-Vodă. Oștile otomane erau conduse de vestitul vizir Sinan-Pașa, îmbătrânit prin bătălii și experimentat conducător militar. Mihai nu prea a avut răgazul să organizeze apărarea țării așa cum trebuia. Luă totuși unele măsuri și îi atrase pe cotropitori într-un loc mlăștinos de pe apa Neajlovului, în dreptul satului Călugăreni.

Bătălia de la Calugăreni a început în zorii zilei de 13 august 1595. La început, armiile lui Sinan capturează tunurile românilor şi ocupă podurile de pe Neajlov. Dar Mihai nu i-a lăsat mult să triumfe.

Bătălia de la Calugăreni

Când soarele era în miezul zilei, el se avântă ca un leu pe pod, cu sabia ridicată, iar ai săi îl urmară. Otomanii începură să cadă ca spicele, seceraţi cu paloşul de români. Mulţi se înecară în mlaştini. Chiar Sinan-Paşa era să se înece, dacă nu-l salva un ienicer voinic. Totuşi, îşi pierdu ultimii dinţi din gură, chiulaful şi feregeaua.

Biruinţa de la Călugăreni este una dintre cele mai răsunătoare din istoria românilor şi ea stă cu cinste alături de bătăliile de la Posada, Rovine, Vaslui. Dar, după biruinţă, Mihai n-a putut fructifica victoria, rămânând cu puţini oameni, în timp ce otomanilor le soseau noi întăriri. Abia în primăvară a reluat lupta, când a primit ajutorul principelui Transilvaniei, Sigismund Báthory, cu care încheiase un tratat de alianţă. El eliberează Muntenia. La Giurgiu, la trecerea Dunării, otomanii suferă o nouă înfrângere, care mătură ca pe nimic falnica armată a lui Sinan-Paşa. Cei mai mulţi otomani pier în luptă, iar mulţi se îneacă în Dunăre.

PACEA CU OTOMANII

Deşi învingător, Mihai încheie pace cu sultanul la 1597. Aceasta întrucât pierduse mulţi ostaşi. Satele şi târgurile fuseseră pârjolite, pierduse pe aliaţii săi din Moldova şi Transilvania. Principii creştini din jur nu-i trimiteau niciun

ajutor. Mihai a încheiat pacea mai ales pentru a se reface şi a relua, când va fi mai puternic, lupta pentru apărarea independenței țării.

PRIMA UNIRE ŞI REFACEREA DACIEI DE CĂTRE MIHAI VITEAZUL

REFACEREA DACIEI

Odinioară, în vremea lui Decebal, dacii fuseseră uniți în hotarele aceluiaşi stat. Mihai Viteazul a fost acela care a avut forța de a uni din nou pe români şi a reface în felul acesta Dacia. El ştia că acest lucru era drept, deoarece locuitorii Țării Româneşti, ai Moldovei şi ai Transilvaniei erau de acelaşi neam şi lege, vorbeau aceeaşi limbă, aveau aceeaşi credință şi aceleaşi obiceiuri.

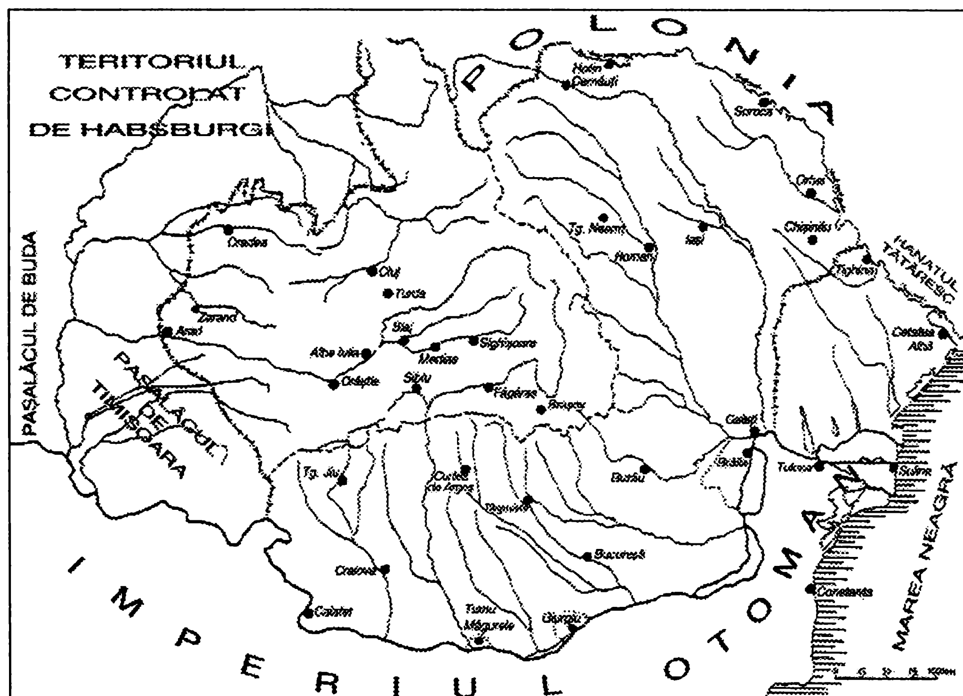
UNIREA ȚĂRII ROMÂNEŞTI CU TRANSILVANIA

O situație critică îl determină pe Mihai să acționeze: Sigismund Báthory, principele Transilvaniei, care avea tratat de alianță cu Mihai, cedează conducerea voievodatului vărului său, Andrei Báthory. Acesta, nutrind dorința de a se înstăpâni şi în Țara Românească, îi trimise vorbă lui Mihai să părăsească domnia. Amenințarea îl determină pe voievodul român, în octombrie 1599, să treacă munții în fruntea unei oşti viteze. Îl învinge pe Andrei Báthory la Şelimbăr, lângă Sibiu. La 1 noiembrie 1599, Mihai intră triumfător în Alba Iulia, realizând în felul acesta primul pas spre unirea tuturor românilor.

PRIMA UNIRE POLITICĂ A ȚĂRILOR ROMÂNE

În primăvara anului următor, Mihai trece cu oşti în Moldova, unde aliatul său, Ştefan Răzvan, fusese înlăturat de la domnie, cu sprijin polon, de către Ieremia Movilă. Aici însă nu mai găseşte împotrivire. Cetățile care rezistaseră în fața lui

Mohamed al II-lea acum s-au predat fără luptă lui Mihai. Astfel, în mai 1600, Mihai reuşeşte să realizeze **prima unire politică a românilor** sub sceptrul său şi să refacă vechea unitate a statului dac.

Unirea Țării Româneşti, a Moldovei şi a Transilvaniei la 1600

JERTFA LUI MIHAI

Duşmanii s-au ridicat cu ură împotriva unirii făptuite de Mihai. În anul 1600, Mihai e înfrânt la Mirăslău de oştile generalului George Basta. În acest timp, Ieremia Movilă redobândeşte tronul în Moldova, iar fratele său, Simion, ia domnia în Muntenia. Unitatea statului se destramă. Mihai Viteazul e nevoit să plece la împăratul Rudolf al II-lea pentru a-i cere ajutor. Târziu, în vara lui 1601, Mihai revine şi se împacă cu Basta, pentru a lupta contra principelui Sigismund Báthory, care se întorsese în Transilvania. Datorită priceperii lui Mihai, la Gorăslău, pe Someş, se obține din nou biruința.

După această victorie, Mihai se îndreaptă spre Țara Românească pentru a-şi relua domnia. Dar duşmanii săi se tem că Mihai va reface unitatea românilor. Unealta lor este generalul Basta. El trimite la Mihai un corp de mercenari ce îl surprind pe când se găsea în cortul său din Câmpia Turzii şi îl ucid mişeleşte. Trupul său a rămas pe veci în câmpia transilvană, iar capul a fost adus de slujitori credincioşi la mănăstirea Dealu.

ÎNSEMNĂTATEA UNIRII ÎNFĂPTUITE DE MIHAI

Mihai reuşise, pentru prima oară după Decebal, să-i aducă pe locuitorii acestor meleaguri în granițele aceluiaşi stat, îndreptățiți fiind prin limba pe care o vorbesc şi conştiința de neam.

Unirea ar fi dat posibilitatea românilor să lupte cu toate forțele lor pentru apărarea pământului străbun. Deşi zădărnicită, unirea a continuat să trăiască în inimile românilor. Urmaşii lui Mihai au încercat după aceea să-i urmeze exemplul luminos.

Pe drept cuvânt scria Nicolae Iorga în „Istoria lui Mihai Viteazul“ că: „Niciun român n-a mai putut gândi unirea fără uriaşa lui personalitate, fără paloşul sau securea lui ridicată spre cerul dreptății, fără chipul lui, de o curată şi desăvârşită poezie tragică...“.

URMAŞII LUI MIHAI VITEAZUL

DOI ÎNSEMNAȚI DOMNITORI: MATEI BASARAB (1632–1654) ŞI VASILE LUPU (1634–1653)

Timp de mai mulți ani, Matei Basarab, în Țara Românească, şi Va-sile Lupu, în Moldova, au contribuit la înflorirea țărilor române surori. Măsurile pe care le-au luat au fost foarte asemănătoare. Amândoi s-au îngrijit ca economia să fie prosperă, ştiind că numai astfel un stat este puternic, iar societatea progresează. Vremea lor a fost însemnată mai ales

Matei Basarab

prin binefacerile culturii. În cele două țări surori a continuat activitatea de tipărire a cărților. Apar și primele legi scrise, cum ar fi „Carte românească de învățătură“ (1646), „Pravila de la Govora“ (1649) și „Îndreptarea legii“ (1652). Cele mai însemnate tipografii erau la Târgoviște și la Iași. O dezvoltare deosebită cunoaște învățământul. Matei Basarab înființează la Târgoviște o școală în limbile greacă și latină, iar Vasile Lupu organizează la Iași un colegiu în care se preda în limba latină. Se dezvoltă arta construcțiilor, sunt ridicate clădiri frumoase și biserici. De remarcat sunt Biserica Domnească din Târgoviște și Biserica Trei Ierarhi din Iași.

Un conflict armat iscat între cei doi domni din pricina ambiției lui Vasile Lupu de a dobândi tronul Țării Românești pentru fiul său, Ioan, se încheie cu înfrângerea moldovenilor în luptele de la Ojogeni și Nenișor. Pacea încheiată prevedea ca ambii domni să construiască, fiecare în țara celuilalt, o biserică. Astfel, Matei Basarab zidește mănăstirea Soveja, iar Vasile Lupu reface biserica Stelea din Târgoviște.

Pe plan extern, a fost continuată politica lui Mihai de unire a eforturilor celor trei țări românești în lupta pentru independență. Matei Basarab a încheiat o înțelegere asemănătoare cu principele Transilvaniei, Gheorghe Rákóczi I, pe care a continuat-o cu urmașul acestuia, Gheorghe Rákóczi al II-lea. Vasile Lupu a încheiat și el o înțelegere asemănătoare cu Gheorghe Rákóczi I. În cazul alcătuirii unei ligi antiotomane, lui Matei Basarab i se acorda rolul cel mai important.

Vasile Lupu

EPOCA LUI CONSTANTIN-VODĂ BRÂNCOVEANU BASARAB (1688 – 1714)

Constantin Brâncoveanu

Constantin Brâncoveanu este unul dintre cei mai mari domnitori pe care i-a dat istoria românilor. În vremea lui, Țara Românească a cunoscut o dezvoltare culturală remarcabilă şi un progres în toate domeniile. Pretutindeni, economia a luat un considerabil avânt.

Brâncoveanu s-a dovedit extrem de înțelept. El a întărit statul şi oastea țării, chiar dacă nu a avut în vedere, în primul rând, războiul. Dar vremurile erau grele şi domnitorul a acționat şi ca om politic şi diplomat iscusit. A ştiut astfel să mențină un echilibru cu marile puteri ale timpului: Imperiul otoman, Imperiul habsburgic, Imperiul rus. Domnia lui Brâncoveanu a cunoscut însă şi o ciocnire armată, care nu a putut fi evitată prin acțiune diplomatică: lupta de la Zărneşti din 1690, în urma căreia armatele habsburgice sunt înfrânte.

Epoca lui Brâncoveanu a fost şi epoca celei mai însemnate culturi din Evul Mediu. Se intensifică activitatea tipografică, se introduce limba română în şcoală şi biserică, pentru învățătura superioară de carte se înființează Academia Domnească. Pictorii, sculptorii şi arhitecții se străduiesc să creeze cât mai multe frumuseți. Printre construcții se distin palatul de la Mogoşoaia şi biserica de la Hurez.

Râvnind la bogățiile şi gloria domnitorului român, sultanul îl acuză de trădare şi îl închide la Edicule, în Istanbul. În ziua de 14 august 1714, lui Brâncoveanu i se taie capul, după ce mai întâi sunt retezate capetele fiilor lui şi cel al vornicului Ianache. Brâncoveanu a rămas neplecat până în ultima clipă, n-a trădat credința şi speranța în libertatea neamului românesc! De aceea, el a fost canonizat de biserica ortodoxă română între sfinții martiri.

UN DOMNITOR CĂRTURAR – DIMITRIE CANTEMIR

Dimitrie Cantemir

Dimitrie Cantemir a fost un om de aleasă cultură şi simţire, un savant recunoscut la vremea sa în întreaga Europă. El a scris mai multe lucrări de o mare valoare ştiinţifică, în domenii variate: istorie, geografie, filozofie, muzică. Printre acestea, la loc de cinste stau: „Istoria creşterii şi descreşterii puterii otomane"; „Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor"; „Descrierea Moldovei".

A avut o domnie scurtă (1710 – 1711), dar a nutrit dorinţa să elibereze Moldova de sub stăpânirea otomană şi să-i asigure independenţa. S-a aliat cu Petru cel Mare, ţarul Rusiei, cu care a încheiat un tratat pe picior de egalitate, dar alianţa moldo-rusă a fost înfrântă în bătălia de la Stănileşti (pe Prut), în anul 1711. După această înfrângere, Dimitrie Cantemir pierde tronul, fiind nevoit să-l urmeze pe ţar în Rusia, unde va primi înalte demnităţi şi va continua activitatea de om de cultură şi scriitor.

POPORUL ROMÂN ÎN EPOCA FANARIOŢILOR ŞI SUB DOMINAŢIA HABSBURGILOR

ŢARA ROMÂNEASCĂ ŞI MOLDOVA SUB FANARIOŢI

După domniile glorioase ale lui Constantin Brâncoveanu şi Dimitrie Cantemir, sultanul nu mai avea încredere în domnitorii români. El începe să dea firman de domnie unor străini, proveniţi din cartierul Fanar din Constantinopol. Domniile fanariote au durat în Ţările Române peste o sută de ani. Fanarioţii au format adevărate dinastii, unii dintre ei transmiţând dom-

nia din tată în fiu. Aşa au fost familiile: Mavrocordat, Ipsilanti, Caragea, Ruset, Şuţu. Domniile fanariote au însemnat mai întâi o perioadă grea pentru popor, deoarece a sporit foarte mult povara dărilor de tot felul. Ei au contribuit şi la întărirea jugului otoman. Totuşi, unii domni fanarioţi au avut meritul de a înlesni pătrunderea ideilor noi ale culturii apusene în Muntenia şi Moldova.

TRANSILVANIA SUB HABSBURGI

La sfârşitul secolului al XVII-lea, Transilvania intră în sfera de dominaţie a Imperiului habsburgic. Acesta schimbă „jugul de lemn“ otoman cu unul mai aspru, un „jug de fier“. Habsburgii măresc tributul pe care trebuia să-l plătească Transilvania şi, prin aceasta, asuprirea poporului, în primul rând a iobagilor. Ei încearcă să-i strămute pe români, să-i facă să-şi uite pământul natal, credinţa şi obiceiurile. Tot acum sunt colonizaţi, în Banat, şvabii. Aceste metode se vor înăspri la începutul secolului al XVIII-lea, când habsburgii ţintesc şi la teritoriile de la sud de Carpaţi, pentru a ajunge la Dunăre.

SENTIMENTUL NAŢIONAL

Românii vor rezista cu încredere neţărmurită în trecutul lor istoric şi nu-şi vor trăda nici credinţa şi nici limba. În Transilvania, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, se va intensifica lupta românilor pentru drepturile lor. În martie 1791, cererile lor pentru recunoaşterea drepturilor naţionale sunt înfăţişate la curtea imperială, în cunoscuta petiţie „Supplex libbelus Valachorum“. Trimisă de Leopold al II-lea Dietei transilvane, petiţia a fost respinsă. Lupta românilor însă nu a încetat. „Şcoala Ardeleană“, care avea reprezentanţi străluciţi în Samuil Micu, Gheorghe Şincai şi Petru Maior, va susţine originea latină a românilor, ca mijloc de rezistenţă împotriva actelor samavolnice ale habsburgilor. Pe această bază, în Transilvania, ca şi pretutindeni în teritoriile locuite de români, se va naşte sentimentul naţional, dorinţa românilor de a se uni la scara întregii ţări cuprinse între Dunăre, Carpaţi şi Mare.

De notat că, în secolele XVII–XVIII, se vor desfăşura mai multe războaie între Imperiul otoman şi Imperiul habsburgic: asediul Vienei (1683), bătăliile de la Buda (1686), Moháci (1687), războiul din 1697–1699, încheiat prin victoria habsburgilor, şi tratatul de pace de la Karlowitz (1699), războiul din 1716 – 1718, încheiat în favoarea habsburgilor prin pacea de la Passarowitz (1718), războiul din 1768 – 1774, prin care, victorioşi, habsburgii impun Imperiului otoman pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774).

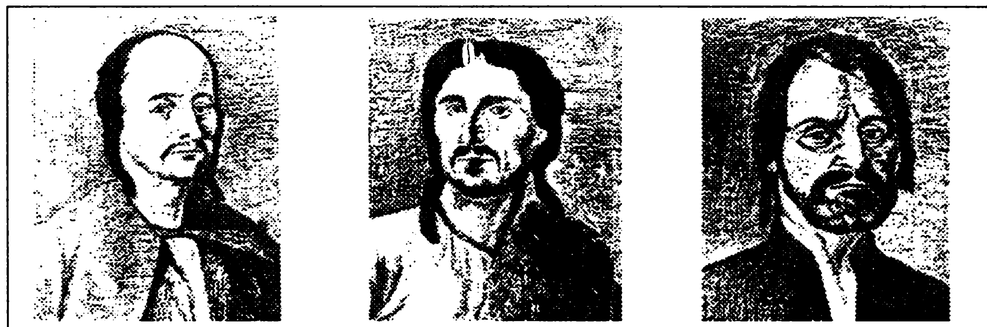
RĂSCOALA LUI HOREA PENTRU LIBERTATE ŞI DREPTATE SOCIALĂ

VIAȚA GREA A POPORULUI

În Transilvania stăpâneau habsburgii şi nobilimea. Țăranii iobagi, care lucrau pe pământurile nobililor, numiți şi „robii pământului", munceau din zori până-n seară şi duceau o viață crâncenă. Locuitorii Munților Apuseni, numiți moți, trudeau în minele de aur, motiv pentru care mai erau numiți, pe drept, „robii aurului".

HOREA LA ÎMPĂRAT

Conducătorul moților, Nicula Urs, zis Horea, se născuse în satul Albac din Apuseni. Era un bărbat dârz şi neînfricat, care iubea mai mult decât orice libertatea. El a pornit însoțit de

Horea ***Cloşca*** ***Crişan***

câţiva prieteni de nădejde, pe jos, până la Viena. Voia să ceară împăratului habsburgic Iosif al II-lea să îmbunătăţească viaţa poporului şi să-i redea drepturile răpite de nobili. Convingându-se însă că în zadar aşteaptă îndurare de la curţile împărăteşti, Horea şi însoţitorii săi s-au întors în Transilvania pentru a-şi cuceri dreptatea prin luptă.

RIDICAREA POPORULUI ÎN ANUL 1784

În primăvara anului 1784, Horea ridică la luptă pe moţi. Furtuna care pornise din Munţii Apuseni a cuprins, treptat, întreaga Transilvanie. Se ridicară pentru dreptate toţi cei năpăstuiţi, indiferent de ce neam erau. Ca şi în trecut, orăşenii săraci se alăturară şi ei ţărănimii. Stegarii năpăstuiţilor ajunseră la Deva şi siliră nobilimea din cetate să accepte programul lor, care cerea: nobili să nu mai fie, darea s-o plătească toţi şi toţi să muncească; nici iobagi să nu mai fie, ci doar oameni liberi.

„MOR PENTRU POPOR!“

Nobilii voiau sa câştige timp pentru a-şi grupa şi concentra toate forţele de care dispuneau. Au cerut ajutor împăratului, care nu întârzie cu trimiterea armatei. Cetatea de piatră a Apusenilor a fost înconjurată. Lupta a fost pierdută. Horea, Cloşca şi Crişan au fost prinşi şi întemniţaţi la Alba Iulia. În închisoare, Crişan s-a spânzurat cu nojiţele de la opinci. Horea şi Cloşca au fost traşi pe roată, pe dealul „La furci“ de lângă Alba Iulia. Ultimele cuvinte ale lui Horea au fost: „Mor pentru popor!“

În satul Albac era o bisericuţă din lemn unde Horea a rostit jurământul, înainte de a porni la luptă. Această bisericuţă a fost mutată apoi în comuna Florica de lângă Piteşti, iar azi se găseşte la Olăneşti, nu prea departe de mănăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrân. Bisericuţa străjuieşte pe un deluşor, fiind o amintire peste timp a chipului de luptător neînfricat al lui Horea.

REVOLUŢIA DIN 1821 CONDUSĂ DE TUDOR VLADIMIRESCU

DOMNUL TUDOR

Tudor Vladimirescu s-a născut în comuna Vladimiri din judeţul Gorj. Părinţii săi erau moşneni. De mic a cunoscut asuprirea exercitată de boieri asupra celor nevoiaşi şi a năzuit spre împlinirea dreptăţii norodului. În tinereţea lui zbuciumată participă la războiul ruso-turc din anii 1806–1812, conducând un corp de panduri împotriva Imperiului otoman. Mai târziu, îndeplineşte dregătoria de sluger. În ianuarie 1821, văzând că asuprirea poporului a ajuns de nesuportat, atât din partea boierilor, a domnitorilor fanarioţi, cât şi a turcilor, Tudor se hotărăşte să ridice poporul la luptă. Într-o Proclamaţie citită în faţa mulţimii adunate la Padeş (Mehedinţi), Tudor spunea: „Veniţi dară fraţilor, veri de ce neam veţi fi, pentru ca cu răul să-i pierdem pe cei răi şi să ne fie nouă bine“. Iar pe boieri îi asemuieşte cu balaurii şi şerpii veninoşi. Deoarece s-a ridicat din popor şi a slujit interesele acestuia, poporul l-a socotit pe drept conducătorul său, numindu-l Domnul Tudor.

TUDOR LA BUCUREŞTI

Sub steagul lui Tudor s-au strâns ţărani, orăşeni, panduri, arnăuţi. În fruntea oştii sale, Tudor trece Oltul şi, în martie 1821, ajunge la Bucureşti, stabilindu-şi tabăra pe Dealul Cotrocenilor. Mulţi boieri fug înspăimântaţi, în afară de câţiva, care rămân pentru a-l atrage pe Tudor de partea lor, dar Tudor rămâne neclintit apărător al poporului.

Tudor Vladimirescu

LUPTA POPOARELOR DIN SUD-ESTUL EUROPEI

În vremea aceasta, încep lupta de eliberare de sub stăpânirea otomană popoarele sârb, bulgar, grec. În 1816, se formase în Rusia, la Odesa, societatea secretă Eteria. Aceasta era condusă de Alexandru Ipsilanti, iar membrii ei făceau parte din nobilimea greacă. Scopul pe care îl urmărea Eteria era de a ajuta mişcarea de eliberare din Grecia.

TUDOR ŞI IPSILANTI

Trecând spre Grecia prin teritoriile româneşti, Ipsilanti s-a purtat ca un invadator şi ar fi dorit ca Tudor să i se subordoneze. Tudor, ca apărător al poporului, voia să sfărâme şi dominația boierilor din țară. Apoi, cu poporul eliberat, să săvârşească fapte vitejeşti pentru a pune capăt dominației otomane.

SFÂRŞITUL LUI TUDOR

Între timp, armata turcă pătrunde în țară. Pentru a putea apăra țara de primejdia otomană, Tudor se îndreaptă spre Goleşti, urmărind să ajungă în Oltenia, de unde să strângă oşti noi. Ipsilanti trimite pe urmele lui câțiva eterişti, care îl prind şi îl ucid mişeleşte, aruncându-i trupul într-o fântână.

ÎNSEMNĂTATEA ŞI URMĂRILE LUPTEI

După uciderea lui Tudor Vladimirescu, oştile otomane înăbuşă lupta pe care acesta o condusese şi totodată sfărâmă şi slaba împotrivire a eteriştilor. Deşi reprimată, Revoluția din 1821 a constituit un moment de mare însemnătate în lupta de veacuri a poporului român pentru dreptate şi libertate. Ea a făcut ca domniile fanariote să sfârşească odată pentru totdeauna, anunțând zorii Epocii Moderne.

REVOLUŢIA DE LA 1848

ANUL 1848 ÎN EUROPA

În anul 1848, în multe ţări ale Europei, popoarele s-au ridicat la luptă pentru dreptate şi libertate. Primul semnal l-a dat Franţa, apoi lupta a izbucnit, pe rând, în statele germane şi italiene, în Imperiul habsburgic, Ungaria, ţările române. Dar marile imperii ale vremii, temân-du-se de revoluţiile ce urmăreau schimbarea ordinii învechite şi nedrepte, s-au unit pentru a înăbuşi în sânge lupta popoarelor.

O SINGURĂ REVOLUŢIE A ROMÂNILOR

Încă de la formarea sa, poporul român a avut aceleaşi idealuri, chiar dacă a fost nevoit să se organizeze separat în trei state româneşti. În anul 1848, idealurile comune au reieşit din programele de luptă, care conţineau aceleaşi prevederi, şi din acţiunile comune pe care le-au desfăşurat revoluţionarii. Ţăranii, cei mai numeroşi în societate, urmăreau să se elibereze pe deplin de iobăgie şi să capete pământ; lucrătorii voiau să-şi îmbunătăţească simţitor condiţiile de muncă şi de viaţă; reprezentanţii noii clase – burghezia şi intelectualii cu vederi înaintate, voiau să schimbe în bine societatea. Toţi doreau lichidarea oricărui jug străin şi unirea românilor într-un singur stat.

MOMENTE LUMINOASE DIN DESFĂŞURAREA REVOLUŢIEI ROMÂNE

Abia venise primăvara. La 27 martie 1848, în Iaşi s-a întrunit o adunare la care au participat vreo mie de persoane. Printre participanţi se distingeau poetul Vasile Alecsandri, scriitorii Alecu Russo şi Costache Negri, omul politic Alexandru Ioan Cuza. S-a întocmit un proiect de constituţie, de fapt o petiţie către domnitorul Moldovei, Mihail Sturdza. Dar domnitorul a respins petiţia şi a poruncit armatei să risipească

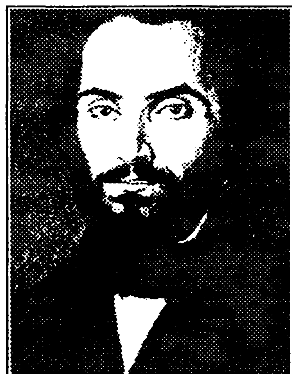
Avram Iancu

adunarea. Fruntaşii au fost trimişi sub pază la Galaţi, pentru ca de acolo să fie trecuţi în Imperiul otoman. Ei reuşesc să scape şi trec munţii la Braşov, unde fraţii români din Transilvania pregăteau lupta.

În 3 mai 1848, pe Câmpia Libertăţii de la Blaj, se adună o mulţime de oameni, în număr mare fiind ţăranii. În fruntea impresionantei mulţimi erau Simion Bărnuţiu, Timotei Cipariu, Gheorghe Bariţiu, Avram Iancu. Simion Bărnuţiu citeşte dorinţele poporului român, în care se cereau, mai întâi, desfiinţarea iobăgiei şi drepturi egale pentru români, care constituiau majoritatea populaţiei din Transilvania şi celelalte naţiuni: unguri, saşi, secui. Dar, cum aceste dorinţe nu puteau fi împlinite decât în cadrul statului român, s-a strigat ca o fierbinte chemare: „Noi vrem să ne unim cu Ţara".

La 9 iunie şi românii munteni se adună la Islaz, unde cer aceleaşi libertăţi, printre care desfiinţarea clăcii şi împroprietărirea ţăranilor. La 11 iunie izbucneşte revoluţia la Bucureşti. Aici, poporul a avut în lupta lui conducători vrednici ca: Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, C. A. Rosetti, I. Heliade Rădulescu, Al. Gh. Golescu, Gheorghe Magheru, Ana Ipătescu. Întreaga vară, revoluţia s-a desfăşurat victorios, dar în toamnă, armatele otomane pătrund în ţară şi în Bucureşti, înăbuşind revoluţia. De neşters va rămâne episodul de la 13 septembrie 1848, când pompierii ce îşi aveau cazarma în Dealul Spirii, sub conducerea căpitanului Pavel Zăgănescu, au angajat lupta, mulţi căzând pentru apărarea libertăţii.

Pe pământul Transilvaniei revoluţia a continuat. Revoluţionarii maghiari, în frunte cu Kossuth Lajos, care dezlănţuiseră revoluţia la Pesta, cereau în programul lor încorporarea Transilvaniei la Ungaria. Această intenţie i-a ridicat pe românii ardeleni la luptă, sub conducerea lui Avram Iancu. În cele din urmă, armatele imperiale,

Nicolae Bălcescu

împreună cu cele ale Rusiei țariste, au înăbușit, în august 1849, atât revoluția română, cât și pe cea maghiară.

Revoluția română a fost ca un cântec avântat, dar și ca un zbor de vultur căruia i s-a frânt aripa. Totuși, revoluția română a înlăturat rânduielile feudale, chiar dacă nu pe deplin, făcând tot mai mult loc afirmării societății noi, burgheze. De la 1848, românii intrau pe deplin în Epoca Modernă și aspirau să-și realizeze alte două mari acte naționale: unirea și independența!

ȚĂRILE ROMÂNE, MUNTENIA ȘI MOLDOVA, SE UNESC

DORINȚA DE UNIRE A ROMÂNILOR

Românii din Muntenia și Moldova, ca de altfel și cei din Transilvania, erau însuflețiți de aceeași dorință arzătoare de a se uni într-o singură țară. Pentru aceasta luptaseră înaintașii lor sub Mihai Viteazul la 1600. De atunci, lupta nu mai încetase, cunoscând momente înălțătoare la 1848. Acum însă, după trecerea atâtor veacuri, erau hotărâți să sece râul despărțitor, Milcovul, și să fie tot una, gândind la clipa când vor putea să întindă hora și cu frații de peste munți.

LUPTA PENTRU UNIRE

În anul 1857, la Iași și la București se formează Divanuri Ad-Hoc pentru a hotărî Unirea. Din divanuri făceau parte reprezentanți ai boierimii, ai burgheziei, ai intelectualilor și ai țărănimii, cum erau: Mircea Mălăieru, Constantin Tănase și Moș Ion Roată.

Divanurile întocmesc cereri pe care le trimit spre aprobare celor șapte mari puteri întrunite în Conferința de la Paris. Cele trei imperii – otoman, habsburgic și țarist – care se opuneau Unirii, hotărăsc ca țările române să se unească sub numele de Principatele Unite ale Moldovei și ale Țării Românești, ca fiecare principat să-și aleagă un domnitor, adunări și guverne separate și să aibă capitala sa, la Iași și București.

BIRUINȚA UNIRII

Alexandru Ioan Cuza

Poporul şi-a luat soarta în propriile mâini. El înfrânge voința marilor puteri şi determină adunările să aleagă acelaşi domnitor, în persoana lui Alexandru Ioan Cuza, patriot cunoscut încă din timpul Revoluției de la 1848. Acesta este ales la 5 ianuarie 1859, în Moldova, şi la 24 ianuarie 1859, în Muntenia. În felul acesta, ziua de 24 Ianuarie devine una dintre cele mai însemnate sărbători naționale ale românilor, ziua Unirii Principatelor, prima etapă a formării statului național român modern.

ÎNSEMNĂTATEA DOMNIEI LUI CUZA

Domnitorul Alexandru Ioan I şi primul ministru Mihail Kogălniceanu au realizat, între anii 1859–1866, o serie de reforme care au consolidat Unirea, au modernizat statul şi au contribuit la întărirea lui. După ce la 24 ianuarie 1862 se unifică adunările, guvernele, capitalele, iar țara se va numi **România**, au fost efectuate: reforma agrară, reforma învățământului, a armatei, a justiției, reforma administrativă etc. În felul acesta, chipul lui Alexandru Ioan I rămâne ca o făclie ce a ars cu folos, spre binele patriei noastre!

GLORIOSUL RĂZBOI PENTRU INDEPENDENȚĂ DE LA 1877

VIS DE VEACURI

Anul 1877 îi va chema pe români la jertfa pentru realizarea unui mare ideal – independența națională. Dar acest deziderat venea de departe, din adâncurile istoriei, continua visul de veacuri al strămoşilor care dăduseră mereu jertfe pentru libertate.

MIHAIL KOGĂLNICEANU PROCLAMĂ INDEPENDENȚA

Imperiul otoman continua să-şi exercite dominația asupra popoarelor din Balcani. Nici România nu era scutită de plata tributului, iar Imperiul otoman impunea țării noastre multe bariere în desfăşurarea comerțului.

Mihail Kogălniceanu

Între 1875–1876 sârbii, bulgarii, muntenegrenii se ridică la luptă. Rusia țaristă, care era interesată să lovească în rivalul său, Imperiul otoman, promite ajutor. În acest scop, țarul pretindea trecerea trupelor ruse pe teritoriul României, la sud de Dunăre, unde se aflau oştile otomane. Primul ministru Ion C. Brătianu şi Mihail Kogălniceanu, care era atunci ministru de externe, au plecat în fruntea unei delegații la Livadia, în Crimeea, unde au purtat convorbiri cu țarul Alexandru al II-lea şi cancelarul Gorceakov. Ca rezultat al acestor convorbiri, la 4 aprilie 1877, se semnează la Bucureşti o convenție româno-rusă, în care se stabileau condițiile trecerii trupelor ruse prin România şi participarea, la nevoie, a românilor la război.

Aflând de această convenție, otomanii încep să bombardeze porturile româneşti de la Dunăre: Brăila, Calafat, Bechet, Oltenița, Călăraşi. Artileria română a răspuns bombardând Vidinul. În felul acesta, s-a ajuns la o stare de război între România şi Turcia. Mobilizată, armata română a asigurat trecerea Dunării de către armatele ruse. În tot acest timp, românii au aşteptat momentul de a începe şi ei lupta.

La 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu proclamă independența României în Adunarea Deputaților. Într-un discurs istoric el spunea: „Suntem independenți: suntem națiune de sine stătătoare... suntem o națiune liberă şi independentă“.

INDEPENDENȚA, CAUZĂ A ÎNTREGULUI POPOR

Dar nu era de ajuns numai proclamarea independenței. Ea trebuia consfințită prin luptă. La scurt timp după ce încep operațiuni militare împotriva oştilor otomane, armatele ruse suferă înfrângeri. Atunci, comandamentul rus cere ajutor grabnic lui Carol I şi „junei armate române". Românii trec Dunărea pe la Calafat şi intră cu hotărâre în luptă, dornici, ca şi străbunii lor, să scuture jugul străin. Independența a fost aspirația întregului popor român. La luptă au participat românii din toate părțile țării, atât din teritoriul României, cât şi din teritoriile româneşti aflate atunci sub stăpâniri străine.

EROISMUL ROMÂNILOR

Pornind la luptă cu eroismul lor legendar, românii s-au acoperit de glorie în luptele de la sud de Dunăre, luptând nu numai pentru propria libertate, ci şi pentru a ajuta poporul bulgar, ca şi alte popoare subjugate, să-şi obțină independența.

De neuitat vor rămâne faptele de vitejie ale atâtor oşteni căzuți la datorie cu fața la duşman sau supraviețuind războiului, în luptele de la Grivița, Rahova, Plevna (unde comanda supremă a forțelor româno-ruse a aparținut domnitorului Carol I), Smârdan, Vidin: căpitanul Valter Mărăcineanu, maiorul George Şonțu, soldatul Grigore Ion din Ploieşti, maiorul Moise Grozea din Banat, Gheorghe Țintilă, Iarca Leonida, Candiano Popescu... Numărul lor este imens! Numele lor se păstrează în cărțile de istorie ce descriu faptele de vitejie ale românilor sau incrustate în zidul mausoleului de la Plevna ori al celui de la Grivița. Alte nume au rămas necunoscute, dar toate s-au contopit într-unul singur: acela de român! Eroismul s-a manifestat în multiple feluri. Desigur, mai întâi în lupta cu arma în mână, asaltând şi cucerind

Dorobanț – pictură de Nicolae Grigorescu

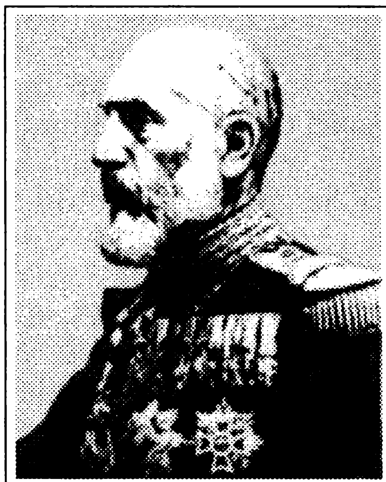
prin mari jertfe redutele Grivița, Rahova şi cetatea Plevna sau în crâncena bătălie de la Smârdan.

Vasile Alecsandri a fost poetul ce a glorificat anul 1877. Poezii din ciclul „Ostaşii noştri", ca „Sergentul", „Peneş Curcanul", „Hora de la Grivița", „Căpitanul Romano", vor rămâne nemuritoare, ca şi faptele eroilor înşişi; Nicolae Grigorescu a pictat, schițând chiar pe linia frontului, multe scene de război şi, mai ales, celebra pânză „Atacul de la Smârdan"; medicii, în frunte cu generalul Carol Davila, au îngrijit pe răniți, salvând multe vieți omeneşti şi redând pe unii luptei. Pe drept cuvânt spunea în poezie Vasile Alecsandri, referindu-se la eroismul românesc: „Astăzi lumea ne cunoaşte, / Român zice, viteaz zice!"

Pornind la luptă cu eroismul lor legendar, românii s-au acoperit de glorie.

ÎNSEMNĂTATEA CUCERIRII INDEPENDENȚEI

În noiembrie 1877, când a căzut cetatea Plevnei, comandantul suprem al oştilor otomane, Osman-Paşa, a predat steagul cetății colonelului român Mihail Cerchez. După alte biruințe, care au permis trupelor ruse să înainteze până la Adrianopol, sultanul s-a văzut nevoit să consimtă la încheierea păcii. Tratatul s-a semnat mai întâi la San-Stefano şi apoi la Berlin. Prin tratatul de la Berlin (1878), România, Serbia şi Muntenegru deveneau independente. Românii reluau străvechiul teritoriu românesc al Dobrogei, care fusese stăpânit, aşa cum se ştie, de Mircea cel Bătrân. În felul acesta, România intra şi în posesia portului Constanța, dobândind ieşire la mare. Pe plan politic, Războiul de Independență se desfăşurase în vreme ce domnitor era prințul Carol, venit în țară în anul 1866, după abdicarea domnitorului

Domnitorul Carol I

Alexandru Ioan I. Prinţul Carol făcea parte dintr-o dinastie domnitoare din Prusia, numită Hohenzollern. În 1881, statul român s-a proclamat regat şi Carol I – rege.

Cucerirea independenţei a constituit un moment de răscruce în România, accelerând intrarea sa pe calea dezvoltării moderne.

RĂSCOALA ŢĂRANILOR DE LA 1907

La sate, viaţa era din ce în ce mai grea pentru majoritatea ţăranilor, care, siliţi de mizerie, s-au văzut nevoiţi să-şi vândă ogorul cu care fuseseră împroprietăriţi, la 1864, de Cuza. Astfel, ei trebuiau să muncească pe pământul moşierilor, în schimbul obţinerii produselor necesare traiului. De la o vreme, boierii au început să dea, pentru o sumă de bani, administrarea moşiei unor arendaşi, care încercau să obţină venituri cât mai mari, plătind munca ţăranilor cu din ce în ce mai puţine cereale. Astfel jecmăniţi, ţăranii ajunseseră muritori de foame, produsele primite neajungându-le să-şi hrănească familiile din toamnă până în primăvară. În aceste condiţii, pelagra şi tuberculoza storceau, la fel de nemiloase, vlaga din aceşti năpăstuiţi de sărăcie.

Nemulţumirea ţăranilor s-a transformat în răzvrătire în februarie 1907, când, începând din satul Flămânzi, din nordul Moldovei, focul răscoalei s-a întins în toate judeţele ţării, cu deosebire în Botoşani, Dorohoi, Iaşi, Suceava, Neamţ, Roman, Bacău, Vaslui, Fălciu, Râmnicu-Sărat, Buzău, Teleorman, Vlaşca, Olt. Pojarul răscoalei a fost înăbuşit cu forţa, unele sate fiind distruse cu tunul şi mulţi ţărani plătind cu viaţa încercarea de a-şi îmbunătăţi soarta şi de a pedepsi nedreptatea.

Aceste evenimente tragice dovedeau că sunt necesare o nouă împroprietărire şi adoptarea unor măsuri de uşurare a vieţii acestei mari categorii sociale, a cărei muncă stătea la baza bunăstării societăţii. Mulţi scriitori şi oameni politici au

protestat împotriva barbariei cu care a fost înăbuşită răscoala. Între ei, glasul lui Iorga a fost cel mai puternic în rostirea unui blestem la adresa celor care i-au adus pe ţărani în această situaţie, iar Liviu Rebreanu a înfăţişat, în zguduitorul său roman „Răscoala", dramatismul acestui grav eveniment social de la începutul secolului XX.

ROMÂNIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1914–1918)

MARILE PUTERI DEZLĂNŢUIE RĂZBOIUL

La 15 iulie 1914, invocând drept pretext atentatul de la Saraievo împotriva principelui moştenitor al Austro-Ungariei, Franz-Ferdinand, marile puteri încep un război de mari proporţii, care se întinde treptat, pornind din Europa, pe toate continentele. Ele s-au grupat în două mari tabere militare: *Tripla Înţelegere* (Antanta), din care făceau parte Anglia, Franţa şi Rusia, şi *Tripla Alianţă:* Germania, Austro-Ungaria şi, la început, Italia. Statele mici s-au alăturat, pe rând, unuia sau altuia din cele două blocuri, în funcţie de interesele pe care le urmăreau. Prin atitudinea ei agresivă, urmărind dominaţia lumii, Germania grăbeşte dezlănţuirea războiului.

NEUTRALITATEA ROMÂNIEI

Primul Război Mondial a început în iulie 1914. Doi ani (1914–1916) România a fost neutră. În acest timp, guvernul român a fost atent la desfăşurarea operaţiunilor militare pe fronturile de luptă, interesul românilor de a intra în război nu era acela de a ocupa teritorii ce nu le aparţineau, ci de a elibera teritoriile româneşti aflate sub stăpânire străină. În acest scop, o delegaţie română condusă de primul ministru Ion I. C. Brătianu a mers la Londra, unde a purtat tratative cu reprezentanţii Antantei. La 4 august 1916 s-a semnat la Bucureşti un tratat de alianţă între România şi puterile Antantei, precum

şi o convenţie militară. Conform acesteia, România a intrat în război la 14 august 1916, de partea Antantei, hotărâtă ca prin luptă şi jertfă, ca de atâtea ori în frământata sa istorie, să reîntregească hotarele strămoşeşti.

ROMÂNII TREC CARPAŢII

Armatele române au trecut Carpaţii în Transilvania pentru a o elibera de sub stăpânirea Austro-Ungariei. Umbrele lui Mihai şi Iancu stăruiau vii în inimile soldaţilor. Din nou se cânta „Deşteaptă-te, române!“, imnul de la 1848, şi marşul zilei „Treceţi batalioane române Carpaţii“. Fraţii din Transilvania îi primesc cu urale şi flori. Ostaşii români luptă cu entuziasm, izbutind să elibereze o parte din sudul Transilvaniei, deşi erau în condiţii de inferioritate numerică şi slabă dotare cu armament. Trupele germane şi austro-ungare au început curând ofensiva spre Carpaţi, silindu-i pe români să se retragă.

Pe Olt şi pe Jiu, românii au înscris pagini de măreaţă epopee. Au murit la datorie ostaşi şi ofiţeri. Pe valea Jiului a căzut la datorie generalul Ion Dragalina, iar pe Olt, generalul David Praporgescu. În Dobrogea, armatele germane, la care s-au adăugat armate bulgare şi turceşti, au dat o grea lovitură românilor, lipsiţi de sprijinul militar pe care Antanta se obligase prin tratat să îl dea. O altă grupare masivă germană a pătruns pe la Zimnicea, trecând Dunărea în teritoriul românesc. Armatele române erau în pericol de a fi prinse între două fronturi. În aceste grele condiţii, se ordonă retragerea în Moldova. Curtea regală, regele Ferdinand, guvernul şi administraţia şi-au mutat sediul la Iaşi. Germanii ocupă Muntenia şi capitala ţării, motiv pentru care situaţia românilor era foarte grea.

Generalul Ion Dragalina

STRĂLUCITELE VICTORII DE LA MĂRĂŞTI, MĂRĂŞEŞTI, OITUZ

În vara anului 1917, duşmanii, care ocupau atunci aproape tot pământul ţării, se aruncă asupra Moldovei. Cu eroismul legendar de care dăduseră dovadă moşii şi strămoşii lor, apărându-şi cu străşnicie moşia, sub deviza „Pe-aici nu se trece!“, românii au obţinut strălucite biruinţe pe frontul de la Mărăşti, Mărăşeşti, Oituz. Numele lor a rămas incrustat pe vecie în bronzul istoriei. Între ei: generalul Alexandru Averescu, generalul Eremia Grigorescu, căpitanul Grigore Ignat, grenadierul Constantin Muşat, sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu, eroina de la Jiu. Mausoleul de la Mărăşeşti străjuieşte şi astăzi ca semn de cinstire peste veacuri a faptei româneşti de atunci. Această biruinţă a însemnat începutul izgonirii duşmanului de pe pământul ţării şi a apropiat ziua Unirii celei mari şi depline a românilor.

MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918

UNIREA VINE DIN TRECUT!

Ca şi independenţa, lupta pentru Unire aparţine veacurilor de luptă şi jertfă, dorinţei tuturor românilor de a trăi într-o singură ţară, în hotarele ei strămoşeşti. Fapta lui Mihai de la 1600 se izbise de vitregia vremurilor, dar rămăsese în inimile românilor. La 24 Ianuarie 1859, se uniseră doar Ţara Românească şi Moldova. În urma Războiului de Independenţă din 1877 şi Dobrogea revenise la patria mamă. Totuşi mai erau teritorii româneşti stăpânite de străini. Clipa Unirii celei mari se apropia cu paşi repezi!

ADUNAREA ISTORICĂ DE LA ALBA IULIA

Germania şi Austro-Ungaria au fost înfrânte în război. Imperiul austro-ungar s-a prăbuşit şi popoarele oprimate s-au eliberat. În felul acesta s-a creat şi pentru români posibilitatea de a realiza Unirea. În martie 1918, străvechiul teritoriu românesc dintre Prut şi Nistru, numit Basarabia, care fusese ocupat de Rusia ţaristă, se uneşte cu România. În noiembrie 1918, acelaşi lucru se înfăptuieşte şi cu Bucovina.

În Transilvania, oameni politici patrioţi, care cunoscuseră închisorile şi prigoana statului austro-ungar în neclintirea cu care au luptat pentru libertatea naţională, au declanşat o vastă campanie de mobilizare a întregii suflări româneşti, pentru a-şi exprima, într-o mare adunare plebiscitară, dorinţa firească de a se elibera de sub asuprirea străină. Între ei, în primele rânduri, se afla preotul Vasile Lucaciu, cel ce suferise, în procesul celor 300 de memorandişti, de la 1894, cea mai aspră condamnare: cinci ani de temniţă.

Vasile Lucaciu

La 1 Decembrie 1918, Marea Adunare populară de la Alba Iulia hotărăşte unirea Transilvaniei cu România. Actul de proclamare a Unirii a fost citit de unul dintre fruntaşii luptei naţionale, Vasile Goldiş. Peste 100000 de participanţi la acest eveniment istoric măreţ, purtând eşarfe tricolore şi strigând „Trăiască România!", au aprobat cu bucurie nestăvilită unirea Transilvaniei cu Ţara. Ei cântau imnul scump românilor: „Pe-al nostru steag". Reprezentanţii ungurilor, ai germanilor şi ai şvabilor au aprobat şi ei acest act istoric.

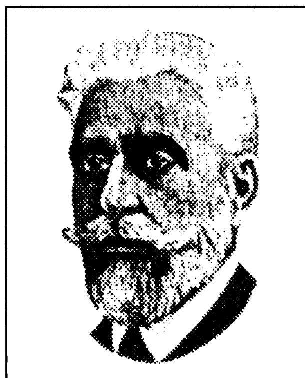
Vasile Goldiş

ÎNSEMNĂTATEA ŞI ÎNVĂŢĂMINTELE UNIRII

Unirea cea Mare a însemnat încununarea unei lupte seculare şi realizarea *statului naţional unitar român,* eveniment ce s-a înfăptuit sub sceptrul regelui Ferdinand. Un rol important în desăvârşirea Unirii l-au avut Iuliu Maniu şi Ionel I. C. Brătianu. Totodată s-a putut vedea că, dacă românii n-ar fi dat noi jertfe, nici această Unire nu le-ar fi venit de-a gata, din bunăvoinţa marilor puteri, la masa tratativelor. Eroismul poporului s-a dovedit încă o dată o forţă de neînvins, care deschidea României calea afirmării ei depline în istorie.

Regele Ferdinand

I. C. Brătianu

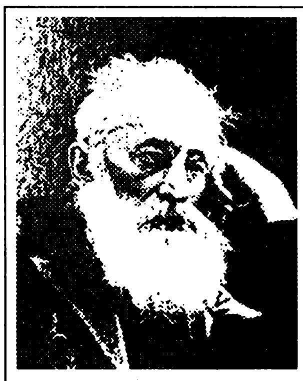
Iuliu Maniu

PROGRESE CULTURALE

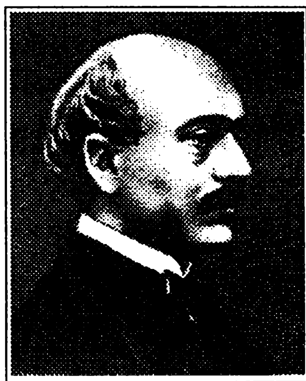
Epoca Modernă (1848–1918) a înregistrat şi un avânt deosebit în viaţa culturală a ţării. Scriitori, poeţi, artişti, istorici, oameni de ştiinţă vor îmbogăţi cultura românească pe toate planurile. Acum se afirmă Nicolae Bălcescu, I. Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, strălucita generaţie de la 1848, urmată imediat de Alexandru Odobescu, B. P. Hasdeu, Al. Davila, Titu Maiorescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coşbuc, I. L. Caragiale, B. Şt. Delavrancea, precum şi de geniul poeziei româneşti, Luceafărul ei, „poetul nepereche“, Mihai Eminescu.

Al. Odobescu

B. P. Haşdeu

V. Alecsandri

Exceptând „Şcoala Ardeleană“ (Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior) – care afirmase cu putere sentimentul naţional şi conştiinţa naţională – şi pe poeţii Văcăreşti – care înseamnă începutul literaturii noastre culte –, generaţia de la 1848 a marcat o primă treaptă în slujirea sfintelor idealuri româneşti de unitate şi independenţă. Cel mai de seamă dintre ei, „bardul de la Mirceşti“, Vasile Alecsandri, legat idisolubil de cele trei mari momente istorice ale afirmării naţiunii române şi ale Epocii Moderne (1848, 1859, 1877), a fost expresia „poetului ce cântă a patriei mărire“. Ca întreaga sa generaţie, el a avut grijă, urmând îndemnul lui Ienăchiţă Văcărescu, să lase moştenire urmaşilor „creşterea limbii româneşti şi-a patriei cinstire“.

Cât de frumos o spune Alecsandri, la naşterea ca poet a lui Eminescu:

„E unul care cântă mai dulce decât mine?
Cu-atât mai bine ţării, şi lui cu-atât mai bine.
Apuce înainte s-ajungă cât de sus,
La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus.“

La rândul lui, Eminescu lăsa urmaşilor, ca un alt minunat testament spiritual, comoara poeziei sale şi dorinţa fierbinte ca la trecutul ei mare România să aibă parte şi de un mare şi fericit viitor. Poetul a dezvăluit sensibilitatea şi profunzimea de gândire a neamului său, a dat strălucire cuvântului şi s-a impus ca o culme către care a tins de atunci sufletul românesc.

Mihai Eminescu

Ion Creangă

I. L. Caragiale

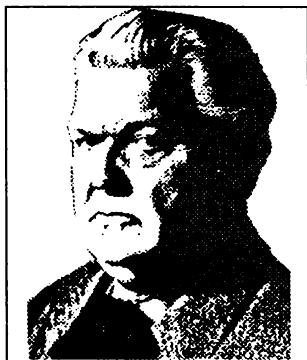
Ca poet național, Mihai Eminescu a fost strâns legat de întreaga noastră istorie; prin geniul său a dus peste hotare, mai bine decât oricine, faima şi specificul națiunii române, astfel încât se poate spune despre România că este patria lui Eminescu, aşa cum, de pildă, se spune despre Italia că este patria lui Dante, Anglia – a lui Shakespeare, Spania – a lui Cervantes.

George Enescu, un alt geniu al spiritualității româneşti, îşi va începe activitatea în acel sfârşit de Epocă Modernă, strălucit mesager dăruit de poporul român culturii universale. Pe un alt plan deci, dar tot de înaltă simțire şi spiritualitate românească, de multe ori în străinătate se vorbeşte despre România drept „patria lui George Enescu".

Epoca Contemporană, deschisă de Marea Unire din 1918, şi-a găsit maxima afirmare pe plan cultural în perioada interbelică (1918–1939). Continuând tradițiile culturii româneşti din Evul Mediu şi Epocă Modernă, românii au dat din nou oameni de mare valoare culturii universale. Demnă de remarcat este prezența unor personalități de răsunet internațional şi de prestigiu în toate domeniile culturii.

Literatura clasică românească este dezvoltată de titanii realismului nostru: Mihail Sadoveanu (supranumit şi „Ceahlăul prozei româneşti"), scriitor profund, care scrie opere remarcabile, precum „Frații Jderi", „Neamul Şoimăreştilor" sau „Baltagul"; Liviu Rebreanu, scriitor complex şi profund, cu

romanele sale sociale şi istorice: „Ion“, „Răscoala“, „Pădurea spânzuraţilor“; Cezar Petrescu, în romanele sale, creează o galerie imensă de personaje, putând fi asemuit cu Balzac al francezilor (în romanul cel mai reprezentativ, „Întunecare“, este admirabil zugrăvită lumea românească ieşită din Primul Război Mondial); nemuritoare rămâne opera lui Camil Petrescu, prin romanele sale „Un om între oameni“ (viaţa lui Nicolae Bălcescu) şi „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război“ (popas la acelaşi capitol al războiului de reîntregire al românilor).

Mihail Sadoveanu

Liviu Rebreanu

Camil Petrescu

În paralel cu prozatorii, se remarcă poeţii, dintre care excelează Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Barbu, Octavian Goga, Şt. O. Iosif, Lucian Blaga – genii ale simţirii şi gândirii româneşti.

Tudor Arghezi

Octavian Goga

Lucian Blaga

Realismului i se adaugă şi alte curente ca: sămănătorismul, poporanismul (având ca reprezentant pe C. Stere) şi mai ales simbolismul, pornind de la poetul Alexandru Macedonski şi continuând cu poezia muzicală a lui Ion Minulescu. Au apărut şi curente de avangardă, care, pentru a atinge originalitatea şi a se impune, cultivau o literatură şi artă abstracte, în afara realităţii cotidiene. Astfel au fost cubismul, dadaismul, futurismul (gândirea despre viitor) etc. Majoritatea acestor curente nu s-au putut însă concretiza în opere de substanţă, dovedindu-se doar experienţe.

Acestor mari creatori, li se adaugă nume de ales răsunet şi în plan universal, precum Mircea Eliade, Eugen Ionescu şi Constantin Noica. În jurul principalelor publicaţii ale vremii interbelice se nasc adevărate centre de creaţie literară şi artistică, cum ar fi: „Viaţa Românească“, sub conducerea lui Garabet Ibrăileanu, „Sburătorul“, îndrumat de Eugen Lovinescu şi „Gândirea“, al cărei ideolog a fost poetul Nichifor Crainic. La cei doi mari critici literari, Ibrăileanu şi Lovinescu, teoria şi critica literară au adăugat numele prestigioase ale lui George Călinescu şi Tudor Vianu.

Arta dăruieşte pe inegalabilul Constantin Brâncuşi. Acesta creează o operă de mari proporţii, de inspiraţie populară, căreia îi imprimă suflul modern în lucrări ca: Masa tăcerii, Poarta sărutului, Coloana Infinitului, Pasărea măiastră. Nume şi opere de neuitat în domeniul picturii vor înscrie: Th. Pallady, G. Petraşcu, Nicolae Tonitza, Camil Ressu, Jean Al. Steriadi, Ion Ţuculescu. Toţi aceştia continuă, într-o nouă concepţie şi viziune artistică, opera marilor înaintaşi ai Epocii Moderne: Nicolae Grigorescu, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, Carol Storck, Ion Andreescu, Ştefan Luchian. Arhitectura românească reliefează puternica personalitate a lui Ion Mincu şi Petre Antonescu. George Enescu duce arta componistică la apogeu prin „Rapsodia română“.

Din peisajul disciplinelor umaniste, istoria, patronată de muza Clio, este strălucit reprezentată de marele nostru cărturar Nicolae Iorga, „Luceafăr al istoriei românilor, care are o operă vastă, ca şi a lui Dimitrie Cantemir odinioară, înscrisă

în mai multe domenii ale culturii şi ale creației. Alături de el, se impun prestigioşii A. D. Xenopol, Vasile Pârvan, D. Onciul, Gh. Brătianu, Ion Nistor, Ioan Lupaş. Filozofia românească prezintă nume de mare prestigiu: Lucian Blaga, Mircea Eliade, P. P. Negulescu, Emil Cioran, C. Rădulescu-Motru, Nae Ionescu, D. D. Roşca. În sociologie se remarcă Dimitrie Gusti.

Nicolae Iorga

Aurel Vlaicu

Nu există domeniu al ştiințelor pe care creatorii români să nu-l fi cercetat şi onorat prin mari şi durabile opere. Să nu-i uităm astfel pe nemuritorii temerari ai tehnicii aviației, ai zborurilor înalte: Aurel Vlaicu, Traian Vuia, Henri Coandă; pe matematicienii: Gh. Țițeica, Dimitrie Pompeiu, Traian Lalescu; pe fizicienii Ştefan Procopiu, Horia Hulubei, Eugen Bădărău; pe chimiştii: Gh. Spacu, C. Nenițescu şi G. Longinescu; pe geografii: Simion Mehedinți şi Gh. Vâlsan; pe geologii: I. Simionescu, Gh. Munteanu-Murgoci şi Ludovic Mrazek; pe biologii: Emil Racoviță, Grigore Antipa. Ştiința medicinei a fost ilustru reprezentată de Victor Babeş, Ioan Cantacuzino, Gheorghe Marinescu. În ştiințele juridice s-au distins: Nicolae Titulescu (unul dintre cei mai mari diplomați ai perioadei interbelice), Mircea Djuvara, Andrei Rădulescu.

Sunt numai câteva nume de oameni iluştri cu care cultura noastră se afirmă şi se mândreşte. Ei au făcut onoare țării, fiind, prin cultură, la înălțimea faptelor de seamă din istoria românilor.

CU FAȚA SPRE VIITOR
(SINTEZĂ CRONOLOGICĂ DE ISTORIE CONTEMPORANĂ)

Mare bucurie cuprinsese sufletele românilor în acea zi de 1 Decembrie a anului 1918! Deşi era în plină iarnă, parcă venise primăvara pe plaiurile româneşti. Patria română semăna cu o mamă căreia mâini hrăpărețe îi răpiseră copiii şi acum îi regăsea, după amar de ani, şi putea fi fericită să-i strângă la pieptul ei. Poporul român îşi glorifica eroii căzuți la datorie pentru reîntregirea neamului. Toți ştiau însă cât de mari fuseseră jertfele pentru ca România să renască în hotarele ei strămoşeşti. Războiul pricinuise pagube uriaşe, atât materiale, cât şi umane. Economia era ruinată. Mulți dintre cei întorşi la vetre erau mutilați de focul războiului. Câte familii în suferință, câți părinți şi copii care-i plângeau pe cei dispăruți!

Dar poporul român a găsit iar acea forță care să-l ajute să nu se plece în fața greutăților, ci să privească încrezător viitorul. A muncit şi de astă dată cu sârg, pentru a-şi vindeca rănile, pentru refacerea şi renaşterea României. Binefacerile nu au întârziat să se arate. Un rol important în refacerea vieții economice l-a avut faptul că, acum, bogățiile întregii țări puteau fi folosite de români în scopul progresului societății româneşti. Legăturile dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților, care veacuri de-a rândul fuseseră menținute doar prin credința în cauza unității, acum nu mai erau stăvilite de nicio oprelişte. Un lucru rămânea limpede: poporul nostru n-a putut fi clintit din locul lui de pe pământ, nu i-au putut fi smulse rădăcinile, nimeni nu l-a putut face să-şi uite ființa. El şi-a păstrat credința în dreptate şi libertate. Cele mai înaintate elemente ale poporului – cărturarii – dintre care în primul rând scriitorii, au fost purtătorii de cuvânt ai celor mai înalte idealuri şi sentimente patriotice. În scurt timp, trăind în pace cu toți vecinii, România a renăscut şi a progresat.

În anii 1929 – 1933, România, ca şi celelalte state ale lumii, a trecut printr-o necruțătoare criză, ce a adus noi dureri

şi suferinţe. Ieşită din această situaţie, în plină refacere, viitorul se întunecă din nou. Norii se abătură deasupra Carpaţilor. Se înfiripase în Europa şi creştea ca un balaur cu mai multe capete un duşman înverşunat al popoarelor – fascismul german al lui Hitler. Metodele fascismului erau teroarea, jaful, asasinatele, scopul lui – cotropirea şi dominaţia mondială. În anii 1933 – 1939, principalele state fasciste – Germania, Italia şi Japonia – au iniţiat războaie sau acţiuni agresive asupra unor state independente, iar la 1 septembrie 1939, prin invadarea Poloniei, au dezlănţuit al Doilea Război Mondial.

În România, Hitler şi-a găsit adepţi în Garda de Fier. Poporul român a cunoscut iar o vreme crâncenă, timp în care au fost ucişi mulţi luptători pentru dreptate şi libertate. Marele cărturar Nicolae Iorga a plătit cu viaţa faptul că acuzase cu tărie fascismul. România a cunoscut din nou dureri. Ţara a pierdut părţi din trupul său şi a sângerat din plin. În anul 1940, ca urmare a pactului Molotov-Ribbentrop, Uniunea Sovietică a ocupat provinciile româneşti Basarabia şi Bucovina.

Dictatul de la Viena i-a îngăduit Ungariei să ocupe nordul Transilvaniei, iar Bulgaria şi-a însuşit teritoriul din sudul Dobrogei, numit Cadrilater, cu frumoasa şi pitoreasca staţiune Balcic. Însăşi existenţa României era ameninţată!

O consecinţă imediată a acestor cedări a fost abdicarea lui Carol al II-lea (6 septembrie 1940) şi instalarea la cârma ţării a generalului Ion Antonescu. Asociaţi la guvernare, legionarii vor urmări să acapareze puterea politică, dezlănţuind o rebeliune sângeroasă (21 ianuarie 1941), înăbuşită prompt de armată, care a acordat sprijin lui Ion Antonescu, asigurându-i astfel stabilitatea guvernării. În aceste condiţii, România s-a alăturat Germaniei în războiul împotriva Uniunii Sovietice (22 iunie 1941), urmărind să-şi redobândească teritoriile anexate.

Suferinţele aduse de continuarea războiului şi înfrângerea Germaniei pe frontul rusesc au determinat în ţară declanşarea, printr-o lovitură de palat, a insurecţiei (23 august 1944), întoarcerea armelor împotriva trupelor de ocupaţie hitleriste

făcând posibilă înfăptuirea celuilalt deziderat al românilor – eliberarea părții de nord a Transilvaniei, răpită prin Dictatul de la Viena. Luptând cu vitejie, armata română a izbutit, cu grele jertfe de sânge, să izgonească trupele hitleristo-hortyste de pe pământul patriei (25 octombrie 1944), continuând însă lupta, alături de armatele aliate şi dincolo de fruntariile țării – în Ungaria, Cehoslovacia şi Austria – până la capitularea hitleriştilor (9 mai 1945). Mulți ostaşi români s-au jertfit astfel pentru libertatea popoarelor, contribuția armată a României situându-se pe locul al IV-lea în rândul țărilor care au învins fascismul (după Statele Unite ale Americii, Marea Britanie şi U.R.S.S.). Dar parcă românii nu plătiseră îndeajuns setea lor de libertate. Au venit noi dureri şi frământări. Contribuția României la victorie a fost trecută sub tăcere, fiind socotită țară învinsă şi impunându-i-se plata către U.R.S.S. a unei uriaşe datorii de război. Țara rămânea în continuare sub ocupație. Apoi, în perioada 1946–1953, au urmat schimbările legate de instaurarea unui nou regim politic, prin formarea unui guvern condus de Petru Groza (6 martie 1945), în care comuniştii aveau o mare pondere, şi care, sub presiunea forțelor de ocupație, au declanşat schimbări de structură, potrivit modelului sovietic. Regele Mihai a fost constrâns să abdice (30 decembrie 1947); Marea Adunare Națională, rezultată din alegeri (martie 1948), a adoptat Constituția Republicii Populare Române, care prevedea cadrul juridic de înfăptuire a programului comuniştilor. Măsurile economice, precum reforma agrară (începută din 1945), naționalizarea principalelor întreprinderi industriale şi instituții bancare, trecerea la dezvoltarea centralizată şi planificată a economiei (iulie 1948), cu impunerea unor ritmuri rapide de dezvoltare a industriei grele, colectivizarea forțată a agriculturii (1949–1962) au produs

Mihai I – Regele României

schimbări radicale în structura societății românești. Ca răspuns dat planurilor integraționiste preconizate de CAER (organism regional cu sediul la Moscova, creat în 1949), care rezerva României un rol preponderent agrar, s-a intensificat ritmul dezvoltării industriale. Creșterile realizate s-au obținut cu prețul unor mari eforturi și suferințe, provocând și reacții de opoziție. Sistemul politic a reprimat însă orice încercare de rezistență, prin dizolvarea partidelor politice și arestarea (în unele cazuri chiar suprimarea) opozanților. Regimul politic dobândise astfel încrederea necesară pentru ca trupele sovietice să părăsească țara (1958), retragerea lor fiind un fapt pozitiv, întrucât dispărea cel mai eficient mijloc de presiune asupra României.

Creșterea puterii economice și retragerea trupelor sovietice au făcut posibilă o relaxare a regimului politic, care urmărea realizarea unui consens național și o orientare mai independentă față de modelul sovietic stalinist, cu inițiative proprii în politica internă și externă.

Numeroase valori naționale puse la index în decursul unui deceniu (1949–1959) au fost readuse în circuitul cultural. Poporul român își redobândea treptat încrederea în viitor. După moartea lui Gh. Gheorghiu-Dej și preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu (1965), a urmat un deceniu în care aceste tendințe s-au menținut, iar ritmurile rapide de dezvoltare au permis un progres economic mai intens, România declarându-se republică socialistă (1965). Profitând de această atmosferă propice acceptării regimului său, Nicolae Ceaușescu a instaurat treptat o guvernare autoritară, un regim politic prezidențial totalitar, bazat în ultimii ani pe un exacerbat cult al personalității. Stabilirea unor obiective ambițioase în fața economiei a impus privațiuni acerbe populației. Regimul autoritar s-a extins și a căutat să năruie ceea ce a avut mai sfânt și mai durabil poporul român în istorie – tradițiile și datinile seculare, în iluzoria idee a construirii comunismului, încălcând drepturile și libertățile umane. Acest fapt a provocat izbucnirea revoltei din decembrie 1989, a cărei flacără s-a aprins la Timișoara, apoi la București și în întreaga Românie.

Evenimentul urma declanşării revoltelor împotriva regimurilor comuniste din țările socialiste ale Europei (Germania de Est, Cehoslovacia, Bulgaria), dar răspundea şi spiritului românesc neîncătuşat, care a scris astfel o nouă pagină în istoria contemporană.

Acum, când ajungem la capătul acestei poveşti – pentru că o poveste adevărată şi fără pereche este istoria neamului românesc –, avem imaginea celor trei fețe ale istoriei: *trecutul, prezentul* şi *viitorul*. Ce învățăminte putem trage noi din trecut? Că suntem un popor viteaz, drept, neplecat în fața furtunilor, harnic, bun şi înțelept! Prezentul îl trăim plin de seva acestei moşteniri fără egal, pe care avem datoria să o continuăm spre a o rodnici şi înflori. Înfiorați de sentimentul iubirii pentru țară, cel mai înălțător sentiment, având în gând imaginea patriei, împreună cu Alecu Russo să ne punem şi noi întrebarea plină de înțelepciune şi de har: „Care e mai frumoasă decât tine între toate țările semănate de Domnul pe pământ?“ Cu fața spre viitor, încrezători în forțele noastre, ale tuturor, să răspundem cu inima curată şi dreaptă: „Tu eşti cea mai frumoasă țară, România mea nemuritoare!“

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

ALMAŞ, DUMITRU, *Miron Costin,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1973.

BĂLCESCU, NICOLAE, *Românii supt Mihai-Voievod-Viteazul,* E.P.L., Bucureşti, 1967.

BRĂTIANU, I. GH., *Tradiţia istorică despre întemeierea statelor româneşti,* Editura Eminescu, Bucureşti, 1980.

CANTACUZINO, CONSTANTIN STOLNICUL, *Istoria Ţării Româneşti,* în vol.: *Cronicari munteni,* 1, Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

CANTEMIR, DIMITRIE, *Descrierea Moldovei,* Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1978.

COSTIN, MIRON, *Opere,* E.S.P.L.A., Bucureşti, 1958.

GANE, C., *Trecute vieţi de doamne şi domniţe,* Editura Junimea, Iaşi, vol. I (1971); vol. II (1972); vol. III (1973).

GIURESCU, CONST. C., GIURESCU, DINU C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi,* Editura Albatros, Bucureşti, 1971.

GOROVEI, SORIN ŞTEFAN, *Muşatinii,* Editura Albatros, Bucureşti, 1976.

HASDEU, P. B., *Scrieri istorice,* vol. I şi II, Editura Albatros, Bucureşti, 1973.

IORGA, N., *Scrieri istorice,* Editura Albatros, vol. I şi II, Bucureşti, 1973.

KOGĂLNICEANU, M., *Scrieri,* Editura Tineretului, Bucureşti, 1967; vol I şi II.

MAIOR, PETRU, *Istoria pentru începutul românilor în Dacia,* vol. I şi II, Editura Albatros, Bucureşti, 1971.

NECULCE, ION, *Letopisețul Țării Moldovei şi O seamă de cuvinte,* E.S.P.L.A., Bucureşti, 1955.

ONCIUL, DIMITRIE, *Studii de istorie,* Editura Albatros, Bucureşti, 1971.

PANAITESCU, P. P. *Istoria românilor,* Bucureşti, 1993.

PASCU, ŞTEFAN, *Avram Iancu, viața şi faptele unui erou şi martir,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1972.

PÂRVAN, VASILE, *Dacia,* Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1972.

POPESCU, PETRU DEMETRU, *Basarabii,* Editura Albatros, Bucureşti, 1989.

SADOVEANU, MIHAIL, *Viața lui Ştefan cel Mare,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1970.

URECHE, GRIGORE, *Letopisețul Țării Moldovei*, E.S.P.L.A., Bucureşti, 1955.

XENOPOL, A. D., *Istoria românilor din Dacia Traiană,* Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, ediția a IV-a, Bucureşti, vol. I (1985), vol. II (1986), vol. III (1988), vol. IV (1993).

CUPRINS

PETRU DEMETRU POPESCU

Născut la 29 iulie 1929 în Vâlcăneşti, jud. Prahova. Clasele primare şi studiile liceale la Liceul „Sf. Petru şi Pavel" din Ploieşti. Licenţiat în istorie la Universitatea Bucureşti în 1952. Profesor în învăţământul superior până în 1958. Apoi profesor de istorie la următoarele licee bucureştene: „I. L. Caragiale", „Ion Neculce", Colegiul Naţional „Sf. Sava", Colegiul Naţional „Matei Basarab".

Membru titular al Uniunii Scriitorilor, membru în colegiile de redacţie ale revistelor Studii şi Articole de Istorie şi Albina.

Debut literar cu versuri şi proză încă din anii liceului (1946) la revista Curierul liceului. În anii studenţiei publică în revista *Studentul român*. Apoi în: *Tânărul scriitor, Contemporanul, Viaţa Militară, Luceafărul, Colocvii, Cadran, Gazeta Învăţământului, Revista de Pedagogie, Îndrumătorul Cultural, Studii şi Articole de Istorie, Studii, Revista Muzeelor* etc. Colaborări frecvente la revistele pentru copii: *Cravata roşie, Şoimii Patriei, Arici Pogonici, Licurici, Luminiţa, Bucuria Copiilor, Cutezătorii, Universul Copiilor, Visul Copiilor, Ţuşca-Răţuşca.*

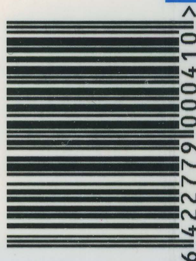
Prezent cu versuri şi proză în antologiile: *Poarta Cuvintelor*, Editura Litera, 1978; *Mamei*, Editura Didactică şi Pedagogică, 1977; *Culegere de texte literare pentru clasele I-IV*, vol. I şi II, Editura Didactică şi Pedagogică, 1977; *Culegere de texte pentru clasa I*, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978; *Teatru şcolar*, Editura Didactică şi Pedagogică, 1979; *Poveştile anului*, Editura Vizual, 1997. Prezent în almanahurile: *Femeia* (1968), *Almanahul Părinţilor* (1988, 1989, 1990, 1991, 1992), *Almanahul „Şoimii patriei"* (1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993), *Almanahul Cutezătorii* (1987, 1988) etc.

Publică culegerea de romanţe *Castanii iar au înflorit*, pe muzică de Florin Comişel, în 1978.

Activitatea editorială:

1. *Radu de la Afumaţi*, monografie istorică, Editura Enciclopedică Română, 1969;
2. *Ca ei să fiţi!*, povestiri istorice, Editura Militară, 1972;
3. *Apărând drapelul*, povestiri istorice, Editura Militară, 1974;
4. *Basarab I*, monografie istorică, Editura Militară, 1975;
5. *Virtuţi strămoşeşti*, povestiri istorice, Editura Ion Creangă, 1976;
6. *Sportivul Alunel*, versuri pentru cei mici, Editura Sport-Turism, 1977;
7. *Alunel şi pofta de mâncare*, roman pentru copii şi tineret, Editura Medicală, 1982;
8. *Alunel vrea să înveţe medicină*, Editura Medicală, 1984;
9. *Trimisul lui Brâncoveanu*, eseu, Editura Eminescu, 1985;
10. *Basarab I şi bătălia de la Posada*, povestire pentru copii, Editura Ion Creangă, 1987;
11. *Basarabii*, sinteză istorică, Editura Albatros, 1989;
12. *Legende şi povestiri istorice*, Editura Cuvântul Românesc, 1991;
13. *Florile din grădina Ghetsimani*, Editura Martha, 1993;
14. *Caiet de istoria românilor pentru clasa a IV-a*, Editura Geneze, 1993;
15. *Maratonul istoriei antice şi medievale*, Editura Geneze, 1994;
16. *Drumul spre lumină*, versuri creştine, Editura Credinţa Noastră, 1994;
17. *Istoria Românilor pentru toţi copiii*, Editura Coresi, 1995; ediţia a II-a, 1998;
18. *Istoria antică pentru toţi copiii*, Editura Coresi, 1995; ediţia a II-a, 1998;
19. *Inimi de viteji*, legende şi povestiri istorice, Editura Casa Şcoalelor, 1995;
20. *Povestiri istorice*, Editura Coresi, 1997; ediţia a II-a, 1998;
21. *Virtuţi strămoşeşti*, povestiri istorice, ediţia a II-a, Editura Publistar, 1998;
22. *Istoria medievală pentru toţi copiii*, Editura Coresi, 1998;
23. *Istoria modernă pentru toţi copiii*, Editura Coresi, 1998;
24. *Istoria contemporană pentru toţi copiii*, Editura Coresi, 1998;
25. *Povestea lui Moş Crăciun*, cu ilustraţii color de Clara G. Hadai, Editura Coresi, 1998;
26. *Cântece la naşterea Domnului Iisus*, Colecţia Ora de Religie, Editura Coresi, 1998;
27. *Istoria plină de har a Vechiului Testament*, Colecţia Ora de Religie, Editura Coresi, 1998;
28. *Minuni şi parabole din Noul Testament*, Colecţia Ora de Religie, Editura Coresi, 1998;
29. *Biblioara copiilor*, Colecţia Ora de Religie, Editura Coresi, 1999; ediţia color, legată, 2007;

şi multe altele.

Lei 12

www.coresi.net

ISBN 978-973-137-030-9